

1906. Deczember

10. füzet

Első év

# IGEHIRDETŐ

EGYHÁZI BESZÉDEK GYŰJTEMÉNYE

Kiadják

**Révész János**

ev. lelkész

**Soltész Elemér**

ref. lelkész

szerkesztők

Megjelenik havonként

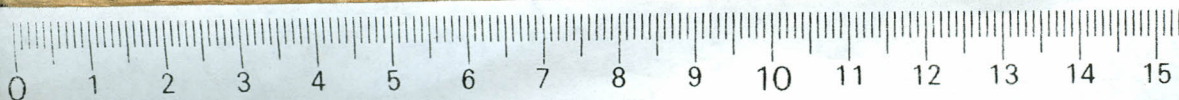
## Tartalom

*Petrovics Soma* szentesi ev. esperes-lelkész: Jézus a dicsőség királya. — *Kiss Ferencz* püspökladányi ref. lelkész: Igaz világosság te vagy! — *Jóba József* magyaratádi ref. lelkész: Az igaz világosság. — *Kund Sámuel* répczelaki ev. esperes-lelkész: Örvendezésünk okai. — *Zábrák Dénes* soproni ev. lelkész: Öröm és hála. — *Soltész Elemér* nagybányai ref. lelkész: A fölkelő nap. — *Harsányi Pál* ocsvaapáti ref. lelkész: Gondolkozzunk a régi időkről. — *Révész János* nagybányai ev. lelkész: Gondoljátok meg... — *Viski Gyula* mezőbándi ref. lelkész: Elhanyaglott a nap. — *Hajdu Lajos* bái ev. lelkész: Az élet igazi megszentelése. V. VI. VII. VIII.

Kiadóhivatal  
Nagybánya  
Hid-utca 8. sz.

Nánásy István  
nyomása  
Nagybánya

Egész évre 12 K  
Félévre . . . 6 K  
Negyedévre 3 K



**Előfizetőinkhez.** E füzetben az első, negyedik és ötödik beszéd perikopás.

A januáriusi füzetben ujévi, téli, farsangi stb. beszédeket hozunk; téli, farsangi és perikopás beszédeket szívesen fogadunk.

Melanchtonnak Luther koporsója fölött mondott gyászbeszédét közbejött akadályok miatt, sajnálatunkra ezuttal nem mellékelhettük; leközlöttük azonban teljesen Latrille dr. *Miatyánkról* írott beszédeit Hajdu Lajos fordításában s így *öt és fél* ivre terjedő füzetet adunk befejezésül t. előfizetőinknek.

A *czimlapot* és *tartalomjegyzéket* decz. hó folyamán okvetlenül kézhez juttatjuk. Tulajdonképpen már most mellékelni akartuk; de a czimlapra szándékozunk még olyanemű diszitést alkalmazni, ami — hiszszük — kellemesen fogja meglepni kedves karársainkat. S ez a diszítés nincs még készen.

**Kérjük a jelen füzetrel lejáró előfizetések szíves megújítását, még pedig decz. 15-ig, hogy a januáriusi füzet szétküldésében késedelem ne legyen. Ezt ugyanis már Karácson előtt megküldjük t. előfizetőinknek.**

Utalványlapot mellékelünk.

Mellékelünk egy szavazólapot is, mely kítőltve, a szerkesztők bármelyikéhez legkésőbb *decz. 15-ig* beküldendő, hogy a jövő füzetben az eredményről beszámolhassunk.

Az év legjobb beszédje jutalmául 50 koronát tüziünk ki. Ezzel a folyóirat megindításakor vállalt utolsó kötelezettségünknek is eleget kívánunk tenni.

Hiszszük, az IGEHIRDETŐ ugy belső tartalmával, mint külső kiállításával megnyerte lelkészársaink tetszését s meglegedésüket kiérdemelte. A szerkesztőség e czél elérésére nem kimélte sem a fáradságot, sem a költséget. Az előbbi jövőre is készséggel fölajánljuk; az utóbbi azonban lelkészársaink lelkes támogatásától függ. Ezt a támogatást hálás szívvvel köszönjük a multra s kérjük a jövőre nézve.

Az évfolyam bekötésére Dávidházy Kálmán debreczeni könyvkötő igen csinos, diszes, egészen vázsonnal borított fedelet tervezett. Ára *bérmentes megküldéssel* 1 korona lesz. Aki megszerezni óhajtja, sziveskedjék jelezni a mellékelt lapon, hogy a szükséges mennyiség fölöl a nevezett czéget értesíthessük.

Dávidházy különben a hozzá beküldendő évfolyamokat jutányos áron szívesen be is köti.

Z. D. *Sopron*. Hogy becses küldeményét megkaptuk, annak bizonyosága im' e füzet; a többieket is szívesen látjuk és pedig minél gyakrabban. — K. F. *Püspökladány*. Kivánságod szerint jártunk el. Üdv! — H. P. *Olcsvaapáti*. Hasonlóképpen. — J. J. *Magyaratád*. V. Gy. *Mezőbánd*. Az előfizetés jövő október végéig rendben van. — B. K. *Sárkeresztes*. Igazán sajnálom, hogy mindedig részletesebben nem írhattam. A dologról beszélgettünk. *Mi is* szeretnők, ha sikerülne. Kérem mielőbb eljuttatni hozzám a munkát; akkor végleges megállapodásra juthatunk. — Ny. P. *Pécs*. Levél megy. — M. J. *Zselyk*. Csak azért nem közölhettük, mert textusa ugyanaz, mint a közlöttnek. A mások kritikája különben egészen helyes. Eltettük. — L. Ugyanarról a textusról hozunk beszédet. — H. L. *Bát*. A jövő hó folyamán küldünk valamit. — Sz. J. *Izsnýéte*. Mostanában nem aktuális, azért nem foglalkoztunk vele; azonban megérkezését készséggel nyugtatjuk. — H. L. *Nagykanizsa*. A jóleső sorokért köszönet! — Sz. F. *Tiszaujhely*. Kívételosen megteesszük.

---

**Csiky Lajos** debreczeni theol. akad. tanár: *Köznapi imádságok*. Ára diszes vázsonkötésben 8 korona. Hegedüs és Sándor könyvkiadóhivatala Debreczen. 481. lap. Tartalma: a) Köznapi imádságok általános tartalommal 4 hétre (reggeliek—délutániak). b) 40 évszaki imádság. c) Advent-heti imádságok 1 hétre (reggeliek—délutániak). d) Bűnbánó-heti imádságok 1 hétre (reggeliek—délutániak). e) Káros időjárásban. f) Nagy emléknapokon. g) Betegekért mondandó imádságok.

---

**Megjelent és Budai János berekböszörményi (Bihar m.) ref. lelkésznél kapható** a következő czimű munka: *Hol az igazság?* Magyar Áron és Jámbor Márton beszélgetése a kálomista s pápista vallás felett. 57 lap. Ara 40 fillér.

## JÉZUS A DICSŐSÉG KIRÁLYA.

— Adventi. —

Róm. 13, 11—14.

*Ti kapuk emeljétek fel a ti fejeiteket és emelkedjétek fel ti örökkévaló ajtók, hogy menjen bé a dicsőségnek Királya.* A zsoltáriró ajkairól átvett (24, 7.) ez adventi üdvözlés hangzik evangéliomi gyülekezeteinkben, hajlékainkban és szívünkben a beköszöntött egyházi ujesztendő első reggelén, ez adventi napokban.

Szól az üdvözlő szó a dicsőség ama Királyának, akit egykor Jerusálem kapui előtt így üdvözölt a föllekesült sokaság: *Légy segítségül Isten a Dávid fiának! Áldott legyen, aki jött az Urnak nevében! Légy segítségül Isten! ki vagy a magasságban* (Máté 21, 9.).

Szól az üdvözlő szó a dicsőség ama Királyának, aki azért jött, azért jó, hogy áldást áraszson ránk, javaival gazdagítsa mindazokat, akik őt bevevék, akik országának méltó alattvalóiként kívánnak járni s járnak is tisztaságban és szentségben e jelenvaló világon.

Mondjátok, nem méltó-e hát megmozdulnunk, föl-ébrednünk, méltó fogadására felbuzdulnunk nekünk is, kiáltanunk:

Üdvözlégy minálunk,  
Adventi Királyunk!

Fájdalom, nagyon sokan vannak, akik ezt nem teszik, akiknek nem jut eszökbe, hogy

Az egyházi ujesztendő  
Ime ismét beállott!

akiknek alig okoz gondot:

Óh, miként fogadjalak,  
Mnit menjek elődbe?

akiknél ismeretlen érzés immár a hívő kebel áradozó boldogsága:

Jézus, örömmel fogadlak,  
 Áldott légy, hogy eljöttél;  
 Hittel téged megragadlak,  
 Hogy Megváltómmá lettél.  
 Téged én el nem eresztlek,  
 Szívembe szállásra veszek:  
 Mert te vagy Idvezítőm,  
 Te vagy mennybe segítőm.

Fájdalom, mindinkább ritkulni látszanak itt is, ott is, évről-évre a dicsőség Királyának üdvözetére megjelenők sorai; mintha mind gyengébb volna a fölhangó üdvözlő szózat, melynek hangjai között bevonulását ünnepeljük...

De hát mikor nem vegyült fájdalomérzet az öröm közé? Ha maga a sokaság — amely egykor Jerusálem kapui előtt látta szemtől-szembe a dicsőség ama Királyát, emelte is ünnepélyes hangulatának megnyilatkozásával bevonulásának jelentőségét, fényét — megingott és elfordult tőle: csuda-e, ha akadnak napjainkban, akik nem tudván, mit cselekesznek, a csúfolódók székébe ülnek, vagy legalább is elmaradásukkal, közönyösségükkel tüntetnek...

E tapasztalat különben inkább emelje, fokozza, mint lohaszsa buzgalmunkat, mint olyanokét, akiknek lehetetlen nem éreznünk, hogy a beköszöntött egyházi ujesztendővel új szent indítást és alkalmat, időt nyertünk belső megújulásra, hitbuzgó őseink, apáink nyomdokaiba lépünk; mint olyanokét, akik az apostollal jól tudjuk, kiben hittünk (2. Tim. 1, 12.), tudjuk, hogy *Jézus Krisztus tegnap és ma, sőt örökre is ugyanaz* (Zsid. 13, 8.): a dicsőség ama Királya, aki a mi hozsánnánkra méltó.

Jertek azért, igyekezzünk megerősödni e hitben, taglálván a tételt:

***Jézus a dicsőség Királya, hozsánnánkra méltó!***

Mert őmaga, az ő evangélioma  
a mi igazságunk,  
a mi vigasztalásunk,  
a mi erőnk.

Jézus a dicsőség Királya, mint ilyen hozsánnánkra méltó, mert ő maga, az ő evangélioma *a mi igazságunk*.

Amint a testi vakság kimondhatatlan nagy szerencsétlenség, viszont világosság nélkül, a nappal fénye hijján a szem hasznavehetetlen szerv: éppen úgy a léleknek is világosságra, mondjuk, az igazság ismeretére van szüksége.

Urunk evangéliomából ismerjük meg az igazságot, jutunk el a bálványimádásból, lelki sötétségből Istennek, önmagunknak, rendeltetésünknek, az emberi viszonyoknak igaz fölismerésére. *Én vagyok — mondja Jézus — e világnak ama Világossága; aki követ engem, nem jár a sötétben, hanem életnek világa leszen annak* (Ján. 8, 12.). Az élet világossága Jézus és az ő evangélioma, amelynél kitűnt a bálványok tiszteletének hiábavalósága, üressége; nyilvánvalóvá lett pedig az egy élő Istennek igaz képe, ábrázatja, aki nekünk *Abba*, azaz szerelmetes Atyánk, akinek mi egyenrangu gyermekei, egymás között testvérek és örökösök vagyunk az örök élet reménysége szerint.

Az élet e világosságára czélozva szól diadalmas hangon az apostol: *Az éjszaka elmúlt; a nap elközelget*. Az élet e világossága képezi éltető elemét, állandó táplálékát a hívő kebelnek. Haladhat, amint halad is — Istennek hála — a felvilágosodás, a tudomány, a műveltség előre: Krisztus és az ő evangélioma az igazság ama napja marad, *mely megvilágosít minden e világra született embert*. (Ján. 1, 9.).

\*

Jézus a dicsőség Királya, mint ilyen hozsánnánkra méltó, mert az ő evangélioma *a mi vigasztalásunk*.

*Most közelebb van hozzánk az üdvösség* — mondja szent leczkénkben az apostol; más szavakkal: közelebb vigasztalásaival az evangéliom, hogy az élet tövises pályáján, rögös útján, ezernyi törődései, szenvedései és csalódásai között örvendezésre, gyarló, bűnös voltunk eleven érzetében, tudatában bizalomra, benső megnyugvásra hangolja szívünket.

Van-e ugyan csak egy halandó is, aki ne ismerné az élet komolyabb, sötétebb oldalát? Szerény helyzetben lévő emberek ugyan — mondá évekkal ezelőtt egy koronás fő

bánatos özvegye — sokszor hajlandók azt hinni, hogy fájdalom és könnyek csak az ő osztályrészők; pedig gyász és fájdalom egyformán fölkeresnek mindenkit; tört szívek egyaránt vannak palotákban és kunyhókban. Miért szól hát az evangéliom vigasztalása is különbség nélkül mindenkinek: *Jöjjetek énhozzám mindnyájan, kik megfáradtatok és megterhelgettetek és én megnyugosztalak titeket* . . . Avagy a büntudat nyomasztó érzését van-e csak egy is, aki soha ne érezte volna? *Ha azt mondjuk, hogy bűn nincs bennünk, magunkat megcsaljuk és igazság nincs bennünk* — mondja az Irás (1. Ján. 1, 8.). A bűnnel járó büntudat terhének elviselésére, a kiengesztelődött szívnek a nyugalom révébe juttatására ismét csak az evangéliom segít. *Bizzál fiam, bizzál leányom, megbocsáttattak a te vétkeid* . . . annak a könyörülő Istennek jóvoltából, aki *a bűnösnek nem kívánja halálát, hanem, hogy megtérjen és éljen.*

\*

Jézus a dicsőség Királya, hozsánnákra méltó, mert ő és az ő evangélioma *a mi erőnk.*

Az Irás, a felolvasott szent lecke hirdeti, a mindennapi tapasztalat lépten-nyomon bizonyítja, hogy mi az evangéliom ereje, támogatása nélkül a sötétség cselekedeteinek hatalmában vagyunk, *nem hogy alkalmatosak volnánk mimagunktól valaminek meggondolására* — mondja az apostol; míg ellenben, *ha csak annyi hitetek volna is* — hangzik az evangéliom szava Urunk ajkairól — *mint a mustármag: semmi lehetetlen nem volna néktek* (Máté 17, 20.).

Csak hitből merithetünk hát s várhatunk erőt lerázni magunkról a sötétség cselekedeteinek békóit s felöltözni *a világosságához illendő öltözetbe*, járni annak tisztaságában és szentségében, aki példáját hagyta ránk, hogy kövessük az ő nyomdokait.

A dicsőség ama Királyának — aki Sion leánya, anyaszentegyháza látogatására, megújítására közeleg alázatos, könyörülő szívvel ma is — hangzanak bőségesen kiérdemelt hozsánnánk hangjai gyülekezeteinkben a be-

köszöntött egyházi ujesztendő első reggelén, ez adventi napokban.

\*

Jobb, derültebb, boldogabb napok után sóvárognak — és méltán — az emberek, mikor a békesség foglalja el újra helyét s nyit utat áldott tevékenységre, ezernyi sebek megorvoslására, a sokképpen meghasonlott, feldult társadalmi rend, nemzeti élet körében.

Ne feledjük, hogy e sóvárogva várt napok csak akkor derülhetnek ránk, ha *meggondoltuk az alkalmatosságot, hogy tudniillik ideje immár fölserkennünk az álomból* s annak a nyomdokaiba lépünk szívvel-lélelkel, aki maga az *élet, ut és igazság*; ideje annak lelkét, szellemét fogadni be és lakoztatni mibennünk, közöttünk, aki a mi igazságunk, vigasztalásunk, megszentelő erőnk, támaszunk életünkben és halálunkban mindörökké!

Amen.

PETROVICS SOMA.

## IGAZ VILÁGOSSÁG TE VAGY!

— Adventi. —

Ján. 8, 12. *Én vagyok e világnak ama Világossága: aki követ engem, nem jár a setétben, hanem életnek világa lesz annak.*

Nappal és éjszaka, fény és árny, világosság és sötétség váltakoznak a természeti világban. Testi életünknek csak egyik felét töltjük világosságban, másik felére sötétség átszakíthatatlan fátyla borul. Hát akinek szemén az egész életen át örök éjszaka borong, aki nem láthatja soha Isten szép világát, a feltetsző hajnal ékes hasadását, a feltámadó természet virágba borulását, rámosolygó kedvesei nyájas ábrázatát . . . Óh mily szerencsétlen, mennyi boldogságtól meg van fosztva az ily ember.

Pedig ennél sokkal szerencsétlenebbek azok, kiknek lelki szemükön ül amaz örök sötétség, melytől nem láthatják Istennek ama másik világát, mely a hit, a lélek, az örök élet magasztos világa; kiknek — mint Jézus mondá — *szemeik vagynak a látásra és nem látnak, kik — Ésaiausként — megvakultak és megvakítanak egyebeket is.* És ami legmegdöbbenőbb sorsukban, ők maguk sem tudják állapotuk rémitő voltát, behunyttal szemmel mennek az örvénybe, az örök kárhozat mélységeire.

Ébredjete, Af. nyissátok fel szemeiteket. Im' itt a kedvező alkalom, az adventi napok azt hirdetik Malakiással: *Mindjárt eljő az ő templomába az Ur, a szövetségnek követe, közelget a világ ama Világossága; aki őt követi, nem jár a setétben, hanem életnek világa lesz annak.*



Fordítsuk el most szemeinket az anyagi világosságtól s lássuk meg, hogy

*Jézus e világ igaz világossága.*

1.

Jézus az igaz világosság először *a hit tárgyában*. Mióta ember él a földön, hit mindig volt; az első ember volt a legelső hívő. De, hogy milyen volt e hit, keresztyén szempontból, az a főkérdés. Az ős pogány vallások csak tapogatóztak, mint az éj bujdosói a kietlenen; a zsidó vallás a hit szürkülete volt, az igazi világosság Krisztusban jelent meg, ki a hit három legfőbb tárgyát: Istent, örök életet s az idvesség utját világosította meg előttünk.

Isten lélek, igazság és szeretet; e három tulajdonság domborúl ki a képen, melyet Jézus a mindenség Uráról feltüntetett. Lélek, tehát hozzá csak lélekben közelíthetni, kinek csak lelki áldozat tetsző. Hadd hulljon el a hívő életből a külső; a szívet kell megmélyíteni, a lelket kell mennyre irányítani s e viszonyban a testet a szent Lélek templomává magasztosítani. Igazság, tehát sem maga, sem akara nem a rajongó képzelet szülötte, nem a tulcsigázott agy ibrándképe, hanem élet és valóság, ki amit megmoncött, azt megállja, amit parancsolt, azt megkívánja, amit megígért, azt megadja s nem néz semmit, senkit, csak a lényegét képező igazságot. Szeretet, vagyis kiapadhatatlan áldás személyválogatás nélkül, türelem a megátalkodottságban az utolsó pillanatig s megbocsátás a megtérő bűnösnek a Krisztusban.

Az örökélet homályos sejtelmébe is Jézus hozott tartamat, világosságot és igazságot. Ott derengett a halál utánvaló fentmaradás hite, inkább sejtelme sok szivben ő előtte is, de oly elmosódó körvonalokkal, hogy abban boldogul megialni nem lehetett. Ő gyujta igaz világosságot, midőn a személyes, öntudatos, tökéletességre jutott fentmaradást nyilatkoztatta ki a remegő szivnek.

Ezzel függ össze a harmadik, az emberre nézve a legnagyobb kérdés: mi módon üdvözülhetünk, vagyis lehetünk részesei a boldog örök létnek? Erre nem volt

felelet Krisztusig. Ő megadta: *Senki nem mehet az Atyához, hanem csak én általam. Aki hiszen a Fiuban, vagyon annak örök élete.*

Hiszünk mi Uram tebenned, mert te gyújtál igaz világosságot a lelkeket nyugtalanító nagy kérdésekben; a te világosságodnál látjuk Istent oly közel hozzánk; te világítasz be az örök élet titkaiba s a te tudományod világa vet fényt idvességünk utaira.

## 2.

Jézus az igaz világosság másodszor *az élet utain*, vagyis ő mutatta fel tanításában és példájával *az ember-élet eszményét a földön.*

Szeretet, könyörület, megbocsátás a hármias vezérfény, mely után haladva nem járunk sötétségben hanem bizton közeledünk rendeltetésünk nagy célja felé.

A világ és ennek muló javai, örömei helyett *szeretni* Istent az emberben, úgy mint ő szerette; nem nézni csak magunkat, hanem a más egyebek hasznokat is; élni a közért, mint annak igazi élő tagja, munkálni annak előmeretelét, tünni, szenvedni egy jobb jövőért s ha kell, áldozatot hozni a nagy célra, mint Krisztus feláldozta isteni dicsőségét s emberi életét; önnön életünk célját s boldogságát beolvasztani az egész emberiség boldogságának munkálásába: ezt a világosságot gyújtotta Jézus az addig önző szeretetbe.

*Könyörülni* a szerencsétlenül, szánakozni a szenvedőn, vigasztalni a bánatost, együtt érezni a síróval, meglátogatni a beteget, megosztani az utonjáróval a szűk lakást, a mezitelennel a két köntöst, az éhezővel az egy kenyeret, fölemelni az elesettet, fölsegélni a szegényt, fölfogni ügyét özvegynek, árvának s titkos jóltévő angyalként járni az inség, nyomor, bűn tanyáin: ezt a világosságot gyújtá Jézus a rideg könyörtelenségben.

*Megbocsátani* az ellenünk vétőknek, kiirtani a szvből a harag, gyűlölet, bosszuállás csiráit, munkálni ellenségünk javát s kenyérral dobni vissza a kövel hajjigálót, állássá változtatni az átkot, imádsággá az istenkáromlást, zere-tetté a gyűlöletet: ezt a világosságot gyújtá Jézus a bossz-

szut lihegő, feledni, megbocsátani nem tudó izzó szenvedélybe.

Óh mi sötét az önző, a könyörtelen, a bosszuálló ember lelki világa, mily komor egész élete, akit a más előmenetele bánt s a magáé nem boldogít, akinek a más vagyona fájdalmat okoz s a magáénak örülni nem tud, aki a kunyhó lakójának csendes boldogságát irigyli s maga a palotában nyugalmat nem talál. Sötétség van lelkén, szíven és sötétben botorkál a kárhozat mélységeire.

Mi tereád emeljük szemeinket, világnak igaz Világossága, az élet utain, a te tudományod, példád világa mellett követünk a szeretetben, könyörületben, megbocsátásban, mert aki téged követ, *nem jár a sötétben, hanem életnek világa vagyon annak.*

### 3.

Jézus az igaz világosság harmadszor *a tudatlanság éjszakájában.*

Az ember eszes lény, elméje ismeretszerzésre, tudomány befogadására hivatott. Nem is lehet panasz afelől, hogy az ember enmü rendeltetésének ne igyekeznék eleget tenni, csakhogy e téren sem tud a magára hagyott ember helyes uton járni. Gyűjt tudományt, de nem szerez bölcseséget; gyűjt ismerethalmazt, de nincs egy vezérlő gondolata. Hány élet munkája pazarlódott el óriás könyvtárak összeírására, melyek az emberiség boldogításához egy szemernyivel sem járultak. Ez a tudomány az Istentől elfordult, ugynevezett világi tudomány.

Jézus ide is világosságot hozott. Megtanított, hogy *minden bölcsesség kezdete az Urnak félelme*; hogy a legnagyobb tudomány: megismerni helyesen Istent, embert és világot, de nem az örök tévedésnek kitett emberi ész pislá mécsénél, hanem a kijelentés lobogó fáklyájánál. Ez az *uj tudomány*, mint Márk mondja (1, 27.) az igaz, a *tökéletes tudomány*, mely nem a miénk, hanem azé, aki a Jézust elbocsátotta. *Tartsuk meg azért a nekünk adatott tudományt, nevekedjünk abban naponként s értjük meg, mi legyen az Urnak akaratja.*

E czélből állítottak a keresztyének eleitől fogva temp-

lomokat, iskolákat, hogy azokban Isten dicsőítésén kívül a krisztusi tudomány tanittasék s az igaz világosság fényeskedjék. Protestáns őseink is legjobb erőiket e célra fordíták s ma is mily sok régi hatalmas tanintézet hirdeti az igaz tudományért érzett lelkesedésüket. Mert az egyháznak s különösen a mi protestáns egyházunknak veteményes kertjei, leghatalmasabb támaszai, védői, érdekeink előmozdítói az alsó és felső iskolák, melyekben igazi krisztusi keresztyénség, protestáns felvilágosodottság s törhetetlen hazaszeretet taníttatik.

Azonban az iskola mindent nem adhat meg. Elég, ha irányt mutat az életre, mely szerint intézze az ember lép-teit s dolgait.

Az iskola munkáinak folytatását a templom veszi át, hol Krisztus igaz világossága fényeskedik a hivek előtt s hol meghalljuk azokat, melyek *a mi békességünkre valók*.

Mert a mi egyházunk tanító egyház, mely arra fekteti a súlyt, hogy ne vakon higyjünk, hanem öntudatosan, ne nevekre esküdjünk, hanem tudjunk számot adni a mi hitünkről. Krisztus is folyvást tanított, felvilágosított, meggyőzött s Filep apostol első kérdése az Ésaiást olvasó szerezcsen főemberhez: *Érted-é amit olvassz?*

Ép' e célból kezdtük meg mi is az elmúlt héten a vallásos összejöveteleket, hogy ott is tanítsunk és tanuljunk, építsünk és épüljünk, mert soha eléggé nem törekedhetünk a vallásos igazságok megértése után s nemesebb foglalkozása embernek nem lehet, mint lelkét művelni, szívét nemesíteni, erkölceit javítani, vagyis minél teljesebb mértékben megismerni s megszeretni Istent és az örök világosságot, mely nem más, mint a mi Urunk a Krisztus!

Ugyane célból alapítottuk meg az egyházi népkönyvtárt is, mely arra van hivatva, hogy benneteket a hosszú téli estéken hasznos, szívnemesítő, értelemfejlesztő s erkölcsjobbító könyvekkel ingyen ellásson; hogy midőn a mi szavunk nem ér már utánatok, pótolja ezt a hasznos olvasmány, mely a legjobb, a leghüségesebb barát az unalomban s a kisértések között. Pál maga is így ír Timótheusnak a közelgő télre gondolva: *Az én felső ruhámat, melyet hagytam Tróászban Kárpusnál, hozd el,*

*mikor ide jövedesz és a könyveket, kiváltképen pedig a hárttyákat,* amelyekre volt ugyanis a szent könyv írva (2. Tim. 4, 13.); más helyt is inti Timótheust, hogy *figyelmetes legyen az olvasásban* (1. Tim. 4, 13). Ha még nekik is ily szükségük volt az olvasásra, hát mi hogyne volnánk azokra utalva, kik a nagy apostolok saruit sem vagyunk méltók megoldani.

Kisdéd kezdet ugyan még a mi könyvtárunk, de ismeritek a mustármagról szóló példázatot, az is kicsiny volt kezdetben, de később kiterjedt lombkoronával védte a rászálló madarakat. Ha Isten segít s ti is némi csekély adománynyal hozzájárultok a nemes cél előbbviteléhez, idővel valódi szellemi kincses bánya lesz az, mely áldó hatását kiterjeszti mindnyájatokra.

S e tekintetben is Krisztus az igaz világosság, az ő tudományának fáklyafénye világol a mi összejöveteleinken s az ő evangéliomának tüze ég a könyvekben, melyek igaz református szellemben s építő czélokra irattak.

Óh jertek a világ eme Világosságához s gyujtsátok meg nála lámpáitokat, hogy midőn eljő a Vőlegény, miként az okos szüzek, égő olajjal mehessünk elébe.

Ő pedig immár jön. *Imé az ajtó előtt állok és zörgetek* — szól hozzánk minden adventi nap; készítsük szívünket, tisztítsuk az ő utait s buzgó szívvel esedezzünk:

— Óh kedves vendég nálam szállj!

Amen.

KISS FERENCZ.

## AZ IGAZ VILÁGOSSÁG.

— Adventi. —

Ján. 1, 9. *Ő vala amaz igaz Világosság,  
mely megvilágosit minden e  
világra született embert.*

K. H! Mielőtt feljő a nap, sötétség borítja a földet. De a sötétséget világosság követi; boru után, tudjuk, derül az ég. Feljő a nap, kedves atyámfia, midőn a hold s a csillagok nem elegendők, hogy fényt és világosságot terjeszsenek a borongós, a sötét éjszakában. Mielőtt eljött volna Jézus, amaz isteni Világosság, a vallás egének tisztán fénylő napja: sötétség borította az erkölcsi világot.

De a bölcs és jó Teremtő, ki boldogságra alkotá teremtményeit, az embereket s őket, mint édes gyermekeit szereté, nem akarta azt, hogy gyermekei, kiket a maga képére teremtett, elhagyatva, világító fáklya nélkül, mint a juhok pásztor nélkül tévelyegjenek. Ezért küldé el egyszülött Fiát, kiről azt olvassuk a szent leczkében: *Ő vala amaz igaz Világosság, mely megvilágosit minden e világra született embert.* S ő vala az, ki lett nekünk *Istentől bölcsesség, igazság, szentség és váltság* (1. Kor. 1, 30.). Ő vala az, kinek töviskoronája előtt s keresztje alatt imádvá borulnak le a föld leghatalmasabbjai is. Ő vala az, ki az égből aláhozta a keresztyén tudományt, amely, míg számos államkormányok és államszerkezetek, népek és nemzetek multak el s az enyészet sirjában hevernek, mondom, ez a tudomány, a Jézus tudománya, evangélioma nemcsak hogy megmaradt s kiállotta az annyi részről ellene intézett nehéz csapásokat, küzdelmeket, üldöztetések, hanem volt lassu, de bizonyos előmenetele, növekedése, amint ment nyereségről nyereségre; mint dus lombozatu pálma, szépen

virágozott, mint hegyen épült város, messze tündökölt. S ennek oka amaz egyszerű, de evangéliomi igazság, hogy egyetlen eszme is, mely magában hordja az igaz világosság tüzzikráját: bármily ármány, erőszak, gonoszság által el nem törölhető soha; nem, mert ez eszmét maga az hirdeti, akiről azt olvassuk a szent leczkében: *Ez vala amaz igaz Világosság, mely megvilágosít minden e világra született embert.*

K. H! Ugy hiszem, ez adventi vasárnapot, melyen Krisztus eljövetelét várjuk s készítgetjük magunkat illő fogadására, méltóan ünnepeljük meg, ha annak fejtegetését tesszük elmélkedésünk tárgyává, (hogy azt a világosságot, melyet édes Idvezítőnk a mennyből hozott alá, emberi erő ki nem olthatja és hogy ezen világosságnak az emberek között elterjedését, így az emberek előhaladását semmi emberi erő meg nem akadályozhatja.

\*

Világosság és sötétség egymással ellentétes fogalmak. A világosság, mint szent leczkénkből is látszik, maga a jó Isten, az örök jóság, örök szeretet. A sötétség maga a sátán, a kísértő, jelképe a bűn, a gonoszság e földi életben. Amához eszményi, nemes fogalmak fűződnek: erény, becsület, méltányosság, jog, igazság. Emehez tapadtak az ellenkezői: becstelenség, erkölcsstelenség, jogtalanság, igaztalanság, szóval minden bűn.

A világosság és sötétség, a jó és a gonosz: mint két erős ellenség küzdenek egymással.

Hiszen látni való s tagadni nem lehet, hogy az erényt ma is sokszor lábbal tapodják. A tiszta becsület most is gyanusításnak, megtámadásnak van kitéve gyakorta, sőt botránkozás köve a nagy tömeg előtt, amelyben megbotlik, azután belevesz, beleköt a legtöbb s lerántja a porba a bűn önmagához. E szót: méltányosság, hányan magyarázzák az önzés szempontjából és az igazság? óh! be! sokszor sirva zokogja fájdalmát a porba tiporva; hiszen ismeritek e példabeszédet: Szólj igazat: betörik a fejed!

De azért ki kételkednék a világosságnak a sötétség felett való bizonyos győzedelmében? Csak hadd harcolják

meg hát nehéz harcaikat a jó és a gonosz; hadd vivják egymás közt erős csatájokat a világosság és sötétség; mi még erősebb hitünkben nem ingadozunk. Hitünk ez: a sötétségnek alá kell merülnie; a világosságnak, mint tiszta fénylő napnak, fenn kell ragyognia. Hisz' a világosság maga a jó Isten, ez tűnik ki a szent leczkéből is: *Ő vala amaz igaz Világosság*. Megvilágosított minket is; mert ő maga mondja Mátéval: *Ti vagytok e világnak világosságai* (Mát. 5, 14.). Arra int a nagy apostol Pál is: *Öltözzünk fel a világossághoz illendő öltözetbe és öltözzük fel a Krisztust* (Róm. 13, 12—14.), vagyis kövessük a Krisztust és az ő tudományát s mint hű követői úgy járjunk és éljünk mint világosság fiai és leányai. Ugy fényljék a mi világosságunk az emberek előtt, hogy mások is látván a mi jó cselekedeteinket, velünk együtt dicsőítsék a mennyei Atyát; mert ha eként élünk: magunk meggyőződünk afelől, hogy a Jézus tudományát, amaz isteni világosságot semmi emberi erő ki nem olthatja; nem, mert Istentől származott.

\*

E világosság elterjedését az emberek között és így az emberi nem előhaladását semmi emberi erő meg nem akadályozhatja.

Próbálták a zsidók: a farizeusok és irástudók; Jézust megölték, tanítványait üldözték, elfogdosták, betömlöcöztek, megostorozták, meg is kövezték, de a Jézus tudománya: a világosság csak terjedt; mert a Jézus Krisztus vallása, a keresztyén vallás, a mi vallásunk nem a maradiság, nem a tespedés, hanem az igazi előhaladás, fejlődés, a valódi műveltség, a tökélyre törekvés terjesztő eszköze, ezt bizonyítja annak története is. Hol állt a világ Krisztus előtt erkölcs, vallás, társadalom, szóval felvilágosodás vagy műveltség tekintetében? Lehetne talán mondani: kezdetleges állapotban, ha nem a legalsó fokon. Durvaság, miveletlenség vala a kor jelleme; a szelid családi élet ismeretlen volt a népek között; mint a nemesebb nővény a miveletlen földben, meg nem fogamzott, ki nem kelt, föl nem virulhatott, szárba se' szökkent, kalászt se' hajtott; vagy ha kikelt is: elnyomta ott a dudva, a gaz.



Hol áll a világ Jézus születése óta? Csak a vak nem látja, hogy sokkal előbb. A két korszak között ég és föld a különbség. Édes Idvezítőnk mennyei tana az erkölcsi romlottság gyökereit az utolsó szálig kiirtá s a lehető legtökéletesebb valláserkölcsi tudományt állította fel, tudósra, tudatlanra egyaránt alkalmazhatót.

Igaz ugyan, hogy édes Idvezítőnk földön járta óta is voltak sötét korszakok, midőn a keresztyén vallás tiszta ege fölé fellegek vonultak; az ég beborult s vészszel fenyegetni látszott magát a keresztyénséget; midőn a sötétség huhogó baglyai vagy az irigység saskeselyüi szárnycsattogtatva jöttek felénk és ellenünk, hogy éktelen vijjogásukkal, éles karmaikkal egyaránt vesztünkre törjenek. De mindannyiszor nem azt tapasztaltátok-e, K. H! hogy megjelenvén az Ur a vallás enyhítő szavaival, buzdító eszméivel, fegyverével, balsamával, szóval az evangéliom világával, szabadítóul a józan emberiség, a keresztyén világ szívében: elvonult a fölleg, kitisztult a láthatár; az éj madarai oduikba vonulván vissza, azonnal újra kezdé Istent dicsérő vig dalát az erdők s mezők szerény, szürke dalosa, a pacsirta és a fülmile; fölzendült a keresztyének hálát adó s magasztaló éneke, melyet szívbeli nagy buzgósággal eltelve röpitettek a mennyei Atya kegyelmes zsámolyához.

Ugy van, K. H! Krisztus tudománya, a keresztyén vallás sok üldözést állt ki, de mindig győzedelmeskedett; „győzött, mert győznie kellett, mert isteni erő volt benne, mert Istentől származott“ (Szilády János.). Éppen azért örökre bizonyosak lehetünk mi a világosságnak terjedése s az emberiségnek habár lassu, fokról fokra való előhaladása, felvilágosodása felől; mert ez a jó Istennek akarata, ki gyönyörködik édes gyermekeinek boldogságában; és mert ez az emberiség tulnyomó nagy többségének is közös óhajta, erős törekvése, vágya, reménye.

\*

K. H! Amily örvendetes tudnotok, mint világosság fiainak és leányainak azt, hogy ama mennyei világosságot maga Isten küldte alá e földre, hogy *megvilágitson minden e világra született embert* és hogy az a fáklya, az

evangéliom fáklyája, melyet Ő lobogtatott, soha ki nem alszik, tehát most is világol és vezérel életünkben és így az emberi nem előhaladását mozdítja elő; mondom, amily örvendetes és jól esik ezt tudnotok: ép' oly mellőzhetetlen és szent kötelességtek az élet minden viszonyai és körülményei közt oly nemes magaviseletet tanusítotok, mely Isten és a világ előtt mint a józan előhaladás, a valódi műveltség, a tiszta, a buzgó vallásosság gyermekeit, barátait, követőit tüntessen föl benneteket. Óvakodjatok a büntől, melylyel a Jézus által alapított szent vallás ellen vétenétek! Ne legyetek Sámsonok, kik tüzet dobtok a keresztyén vallás termő mezejére, ne hintsetek konkolyt a tiszta mag közé; ne legyetek álnok ellenei ama nagy Magvetőnek; sőt inkább igyekezzetek tökéletesek lenni az ő utasítása szerint.

K. H! Hitünk Fejedelmét hittel úgy fogadjuk, hitünket úgy mutathatjuk ki iránta, úgy ünnepelhetünk lelkünk javára, üdvére, ha ez adventi napokban eljövetelét várva, szívünkkel, szánkkal s szent meggyőződéssel vallást teszünk róla és őt várva, megnyitjuk szívünket, tárjuk kebelünket, hogy Jézusunkat szívünkbe fogadjuk, hiven átaladjuk neki magunkat s kérjük őt benne vetett hittel s keresztyéni, gyermeki bizodalommal: Édes Jézusunk: ha Idvezítőnké lettél, segéld gyöngeségünket, hogy mi is szerethessünk tégedet s követhessünk. Te általad lelkünk végre, menjen fel a dicsőségbe!

Amen.

JÓBA JÓZSEF.

## ÖRVENDEZÉSÜNK OKAI.

— Karácsoni. —

Tit. 2, 11—14.

*Hirdetek néktek nagy örömet, mely az egész népnek öröme lesz.* Amaz emlékezetes éjszakán angyal ajkáról elhangzott ezen szózat azt a nagy eseményt adta hírül, melynél örvendetesebbet a világtörténelem lapjai nem örökítenek meg. Évszázadok multával sem mulik el ama nagy öröm bensősége, sem el nem homályosodnak fény sugarai. Boldogok mi, késő ivadék, kiknek szívünket annyi búbánat töre sebzi, akiknek lelkünket annyi gond tépi, boldogok mi is, hogy e nagy örömben részesek levén, van a napok sorában legalább egy napunk, amelyen így biztathatjuk magunkat: Csenedesdjél el földi bajok, gyötrő aggodalmak háborgó tengere, boldog örömnap derült reám; örülni akarok az Urban, ismét mondom, az Urban akarok örülni.

De hát mi is az oka örvendezésünknek? Erről adjunk most számot önmagunknak az Ur előtt, hogy a mi örvendezésünk öntudatos, teljesebb, a mi ünnepünk keresztyénhez méltó legyen.

*Megjelent az Istennek üdvözítő kegyelme.* Nyilvánvaló, hogy az apostol mai szent leczkénk kezdő szavaival egy bevégzett és nagyon örvendetes eseményre utal. E kegyelem minket megtanít, hogy megtagadván a hitelenséget és e világi kívánságokat, mértékletesen, igazán és szentül éljünk e jelenvaló világon. Nagyon határozottan utal az apostol e szavakkal a folyton működő kegyelemnek boldogító, örvendetes munkájára, hatására. *Várván a nagy Isten és a mi megtartónk, a Jézus Krisztus dicsősé-*

*gének boldog reménységét és megjelenését, aki adta magát értünk, hogy megváltson minden gonoszástól és tisztítson magának tulajdon népet, jó cselekedetekre buzgón igyekezőt. Ezzel utal az apostol ama szép jövődre, mely Istennek üdvözítő kegyelme által bizonynyal be fog állani és amelyre a hívő lélek örömmel eltelve tekint most immár előre. Szent leczkénk szerint tehát*

***Hármas a mi örvendezésünk oka.***

1. *Egy nagy esemény, mely a multban beállott;*
2. *egy nagyobb, mely annak következtében folyton beáll*
3. *és ama legnagyobb, amely reményünk szerint még ezután fog beállani.*

1.

Első oka tehát örvendezésünknek *egy nagy esemény, mely a multban beállott.*

Ezt az eseményt minden egyes részleteivel elmondanom felesleges; gyermekkora óta tudja mindegyikünk. Egyébiránt a karácsoni éj szent történetének egyik részét már ma is hallottátok, más részét délután és holnap fogom emlékezetetekben felujítani. Sokan közületek az ünnepnek és az apáknak szokása szerint, ugyebár, otthon is elolvasgatván a szent történetet, keresnek bővebb lelki épülést. Summája pedig azoknak, amikre utalok, mai evangéliomunk szerint ez: *Született nektek a Megtartó.* Epistolánk ezt eképpen magyarázza meg és fejti ki: *Az Istennek üdvözítő kegyelme megjelent minden embereknek.* Tehát megjelent és pedig minden embernek.

a) Az Istennek üdvözítő kegyelme megjelent a Jézus Krisztusban. Ez azt teszi: „Hiszem, hogy a Jézus Krisztus valóságos Isten, ki az Atyától öröktől fogva született; de valóságos ember is, ki a szüz Máriától született; én Uram, aki engem, elveszett, elkárhozott embert megváltott, a bűntől, haláltól, ördögnek hatalmától megszabadított.” Krisztus lett nekünk Istentől bölcsesség, igazság, szentség és váltság. Isten az ő Fiát elküldötte tanítómesterül, kihez bölcseségre

nézve fogható nincs; elküldötte követendő dicső például, hogy az ő nyomdokait kövessük, haladván életünk boldog célja felé; elküldötte Megváltóul a büntől és a bűnnek siralmas következményeitől. Krisztus által biztosít az Isten jóakarataról, irgalmáról és ama szerelmesben irgalma gazdagsága szerint fiaivá fogadott. Ez az, szerettem, amit különösen e mai ünnepen magasztalunk és hálaadó örvendezéssel emlegetünk. Mert a gyermek Jézusnak bölcsőjénél elmélyedünk annak elgondolásába, mivé lett évek multán e kisdéd és megismerjük, látjuk benne a világ Vigasztalóját és Világosságát. És valljuk, miként az apostol is vallja: *Nincsen senkiben másban üdvösség*. Megjelent az Isten üdvözítő kegyelme.

b) És megjelent minden embernek. Óh mily nagy az Isten jósága; vajjon kit ne hatna meg? Nem tett választást népek és népek, avagy különbséget az emberek között. Ledőlt a nagy válaszfal, mely a zsidók és samaritánusok, az ószövetség népe s a pogányok között emelkedett volt. Minden nemzet között, aki az Urat féli, kedves ő előtte. Eljönnek napkeletről és napnyugatról, éjszokról és délről és letelepednek az Isten országában, akiknek üdvösségök lón a Krisztus által. A keresztyén vallás világvallás, a keresztyén anyaszentegyház közönséges, általános egyház, a karácsoni öröm minden népek öröme. Az egész világ vigadjon s Istenünknek hálát adjon!

Sok ezernyi ezeren ugyan még messze vannak az Isten és a Krisztus országától; sem az Átyát, sem a Krisztust, kiben Isten magát kijelentette, nem ismerik; de hasoltsd csak össze azoknak számát, akik ma már Krisztust Megváltójoknak vallják, azoknak számával, akik első lettek hívökké, a tizenkettővel vagy a hetven tanítvánnyal vagy akár a pünköshti háromezerrel: és nem tagadhatod, megvalósult Jézus jövendőlése az ő országának kiterjedéséről. A mustármag nagy fává növekedék. Mert a tanítványok buzgón teljesítették a Mester meghagyását és elmenvén széles e világra, taníták a népeket és Jézus követőivé tevék. És Isten áldása szemmel láthatóan nyugodott e munkán, bizonyosságául annak, hogy azt akarja Isten, hogy mindenek az igazság megismerésére jussanak és éljenek. Az Istennek

üdvözítő kegyelme megjelent minden embernek. Örvendezé-  
sünknek egyik oka ez a nagy esemény, amely immár beállott.

## 2.

És másik oka *az a nagyobb, amely annak követ-  
keztében még folyton beáll.*

a) Mi is történik? A tanítványok munkáját, melyet Krisztus reájok bízott, folytatják az Urnak szolgálói korunkban a keresztyén templomokban, az iskolában, a családban és a nem keresztyének közt a hittérítők közelben, távolban. Kicsoda mondhatná meg, hány helyen, hányféle nyelven hirdetik az evangéliom, ez az örömhír a népeknek? Kicsoda tudná számát azoknak az öregeknek, betegeknek, szórványban lakóknak, akik nem látogathatván az Ur templomát, legalább házuknál, csöndes magányukban épülnek az Írásokból, látják az Urnak szépségét, kóstolják az Urnak jóvoltát! Krisztus pedig azt mondja: *Aki titeket hallgat, engem hallgat;* azt is mondja: *Tudakozzátok az Írásokat, azokban örök életetek van, azok én rólam tesznek bizonyosságot;* és végül azt is mondja: *Ahol ketten vagy hárman együtt vannak az én nevemben, én velök vagyok.* Eképpen a Krisztusban megjelent kegyelem minket is tanít, vidám szívvvel hangsúlyozom: tanít minket is. Mi sem vagyunk kizárva a Krisztus születésének áldott hasznáiból, hozzánk is elhatott a róla szóló evangéliom és az ő beszéde nekünk is hasznos a tanításra, vigasztalásra, megjobbításra. És éppen az a nagyobb, a lényegesebb, hogy e beszéd életnek igéje, tanít az egy szükséges dologra, hogy életünk békességes, halálunk csendes, életünk, halálunk boldog legyen!

b) Miként léssen ez meg? Szent leczkénk megmondja: *Az Istennek kegyelme tanít, hogy megtagadván a hitetlenséget és e világi kívánságokat, mértékletesen, igazán és szentül éljünk e jelenvaló világon.* Ez azt teszi; hogy levessük az ó embert minden ő megveszett kívánságaival egyben és felöltözzük az új embert, ki Isten szerint teremtetett és él valóságos igazságban és szentségben. Amint Jézus Nikodémusnak mondotta amaz éjjeli látogatás alkalmával, az Urral mondom én is nektek e mai ünnepen:

*Szükség ujonnan születetnünk.* Krisztus születésének célja oda irányul, hogy ő mibennünk születtesék. Habár Krisztus Betlehemben ezerszer született volna és bennünk nem: örökre elvesznénk! Csak akkor vagyunk teljes mértékben részesei az általa szerzett megváltásnak, ha Krisztus él bennünk és mi a Krisztusban élünk; ha ugyanaz az indulat van bennünk, mely volt a Jézus Krisztusban is; ha az ő akarata a mi akaratunk is.

A Krisztusban való ezen új életnek első zsengei már mindegyikünkben mutatkoztak. Olykor-olykor legalább gerjedez vala a mi szivünk mibennünk, mikor magyarázák nekünk az Írásokat. Szivünk megteljesedik a kívánsággal, hogy az Urnak fogunk élni. Fogadást fogadánk az Urnak: *Én és az én házam az Urnak fogunk szolgálni.* Ha egyébkor nem, életünk jelesebb, ünnepélyesebb pillanataiban bizonyára volt akaratunk a jóra. És az ihlettségnek, a buzgóságnak, a szent lelkesedésnek ilyen óráiban oly boldogok valánk! Olyatén érzés foglalta el szivünket, amilyen Péter szivét elfoglalta ott a hegyen, Jézusnak, Mózesnek és Illyésnek társaságában: *Mester, jó nekünk itt lennünk;* amilyen a két tanítvány szivét elfoglalta az emmausi uton: *Uram, maradj velünk!* Mintha elragadtatunk volna a harmadik égig. Jézus, boldogságom!

Ime, másik oka a mi örvendezésünknek, hogy aki az idők teljességében megjelent, nem feledkezik el az ő népéről, folytatja a jót, melyet elkezdett, lelkünk üdvére.

### 3.

Végül harmadik oka örvendezésünknek *az a legnagyobb, az a boldog állapot, amely reményünk szerint ezután fog beállani.* Kezdődik ez a boldog állapot már itt e földön, teljes tökéletességében beáll majd, ha az első ég és az első föld elmultak.

a) Isten országa ugyan nem e világból való, de e világban is van; ott t. i. ahol Isten szent igéje igazán és tisztán hirdettetik és akiknek hirdettetik, Isten szent igéjében hisznek és ezen hitők szerint istenesen élnek; ott, ahol, akiket Isten kegyelme tanít, azok *megtagadván a hitetlenséget és e világi kívánságokat, mértékletesen,*

*igazán és szentül élnek e jelenvaló világon.* Ujjal reá mutatni ezen országra, hogy ime itt van vagy amott van, nem tud senki; Isten tudja csak, hogy kicsoda ennek az országnak a polgára, ki nem. Ne ítéljük tehát és ne kárhoztassunk. Embert Isten nem tett bíróvá mások üdvössége, lelkiismerete dolgában. Hagyjuk ezt az Urra, az Ur ismeri az övéit. Bizodalmmal, hitem szerint többen vannak az Ur igaz hivei, mintsem az ember gondolná és számuk egyre növekszik, mivel az Ur nem szünik meg lelkünk körül munkálkodni és az ő munkája nem lehet hiábavaló. Bizodalommal hiszem, hogy eljön és egyre jobban közeledik az idő, amidőn minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Ur, az Atya Isten dicsőségére; hogy az általa megváltottak ő alatta, az ő országában élnek, néki szolgálnak ártatlanságban, igazságban és boldogságban, amidőn annak a népnek körében, melyet magának megtisztított, Krisztus leend mindenekben minden.

Mikor lesz ez? Ember az órát nem tudhatja; azt Isten önmagának tartotta fenn. Az idők teljességében bocsátotta el Isten az ő Fiát, sem előbb, sem utóbb. Az idők teljességében fog beállani ama nagy Istennek és a mi Megtartónknak, a Jézus Krisztusnak dicsőséges megjelenése is. Bizodalommal várhatjuk ezt a boldog reménységet és ezt a dicsőséges megjelenést. De ne várjuk tétlenül, karba font kezekkel; hanem összekulcsolt kezekkel, imádkozó lélekkel. És mindenikünk buzgón igyekezzék az igaz hitben megmaradni, szentül, jámborul élni, hogy ama néphez számláltassék, melyet az Ur magáénak vall. Mindenikünk félelemmel és rettegéssel vigye véghez az ő üdvösségét. Mindenikünk a maga körében tehetsége szerint hasson oda, imádkozzék és dolgozzék, áldozzon, adakozzék, hogy minél többen jussanak a Jézus Krisztus igaz ismeretére, az ő országába, hogy éljenek, Jézus Krisztusnak szolgáljanak mindenkor igazságban, ártatlanságban és boldogságban.

b) Teljes, tökéletes valóságban azonban csak akkor fog beállni ez a boldog állapot, ha az első ég és az első föld elmúlt vala. Egy néppé — mely egy nyelven beszél, a szeretet nyelvén és egy király, a Jézus Krisztus áldott kormányja alatt él békeességben, boldogságban — csak



amaz új Jerusálemben, melyet az ihletett látók látott lelki szemei előtt (Jel. 21.), fognak tömörülni azok, akik az Ur tulajdonai. Ez a nép — mely akkor ott együtt leszen és az Isten, az ő Istenök övelők — most még elszéledve él a föld kerekiségén; szárazföld és tenger, tér és idő elválasztják egymástól annak tagjait, külön templomokba járnak, különböző szertartással tisztelik az Istent, különböző egyházhoz tartoznak; egyrészők már elaludt, közülök csak kevesen ismerik egymást személyesen avagy névszerint. De az Ur ismeri az övéit mindnyáját és ők mindnyájan ismerik az Urat, akinek népéhez tartoznak egytől-egyig; egymás között láthatatlan egyességben élnek, mint szenteknek egyessége és lélekben mindennap együtt vannak egy akarattal az Urnak orcája előtt; Karácsonkor egyszerű bölcsőjénél, Nagypénteken véres keresztfája alatt, Husvétkor megnyilatkozott koporsójánál; egyszer az Ur asztala körül, máskor az Ur házában vagy titkos kamarájokban, ahol imádkozni szoktak és egymásért imádkoznak az egy Atyához, ki a mennyekben vagyon.

De ha ennek az egy Atyának mindezen gyermekei egykor a tökéletlenség e földéről, a szenvedések e hazájából, a siralomnak e völgyéből haza hivatnak az Atya házában, hogy kiolthatatlan, elhomályosíthatatlan fényességben ünnepeljenek örök Karácsont: akkor ledőltek a térbeli s időbeli válaszfalak, akkor színről-szinre meglátják és megismerik egymást, akkor együtt lesznek, mint egy népnek tagjai és Isten, az ő Istenök velök leszen, ki eltöröl minden könnyhullatást az ő szemeikről és a halál többé nem leszen, sem keserőséggel való sirás, sem kiáltás, sem semmi fájdalom nem leszen többé. Földi nyomoruságuknak egy szempillantásig való könnyüése a dicsőségnek felette igen-igen örökkévaló állandóságát szerzé nekik. A nemes harczot megharcolták, a hitet megtartották, az Ur megadta nekik az igazság koronáját, melyet mindeneknek is megad, kik várandják amaz ő dicsőséges eljövetelét.

Óh boldog állapota az Ur nyájának az egy igaz, a jó Pásztor alatt az örökélet virányain! Óh nagy békessége az Ur népének a mennyei Király alatt az Isten örök országában! É boldog állapot a nagy Isten és a mi Megtartónk, a

Jézus Krisztus dicsőségének tökéletes megjelenése. Ezt vár-  
ván a hívő lélek, már előre örvendez. És ez a legnagyobb,  
aminek ma örvendezünk reményben!

Vajha Istennek üdvözítő kegyelméből egykoron méltóknak találtassunk arra, hogy örök boldog Karácson-t ünnepelhessünk a világosság hónapában a dicsőültek társaságában, egyesülve az idvezült lelkekkel, akiket itt ösmertünk és szerettünk, az igaz hívőkkel, kiket itt bár nem ismer-tünk, mégis szerettünk! És hogy erre a boldogságra egykoron Isten irgalmából eljuthassunk: az Istennek üdvözítő kegyelme, mely a Krisztus Jézusban megjelent, tanítson meg és vezéreljen ma és mindenkoron, mind boldog ki-mulásunkig, hogy megtagadván a hitetlenséget és e világi kívánságokat, mértékletesen, igazán és szentül éljünk e jelen-való világon és boldog reménységgel, jó lelkiismerettel várhassuk ama nagy Istennek és a mi Megtartónknak, a Jézus Krisztusnak dicsőséges megjelenését.

Amen.

KUND SÁMUEL.

## ÖRÖM ÉS HÁLA.

— Karácsoni. —

Kondulj karácsoni harang,  
Csendülj vigadva gyermekhang,  
Mert Krisztus született ma.  
Zengjen hálát ma boldogan,  
Kinek csak érző szive van:  
Hallelujah.

Halld, halld az angyalok karát,  
Dicséri a menny s föld Urát,  
Mert Krisztus született ma.  
Békesség legyen e földön,  
Békesség, szeretet, öröm:  
Hallelujah.

S az emberekhez itt alatt,  
Üdv, áldás és jóakarat,  
Mert Krisztus született ma.  
Fény támad téli éjszakán,  
Szent ének milljók ajakán:  
Hallelujah.

Amen.

Ünneplő keresztyén hivek! *Ez az a nap, melyet az Ur rendelt, örvendezzünk és vigadjunk ezen!* A királyi szoltárnak eme lelkes szavaival üdvözöllek ma titeket, szent Karácson ünnepén s nem hiszem, hogy ezen ujjongó igéket valaha nagyobb joggal vehetnénk ajkainkra, mint Urunk születésének magasztos emlékünnepe. A keresztyénség legnagyobb örömnünepe virradt ma reánk. Vi-

lágosság mindenütt. A házak fényárban usznak; még a padlásszobák s alacsony pinczelakások szűk ablakain is szokatlan csillogás szűrődik át. A gond s keserűség-szülte redők elsimulnak az arcokon, melegebb mint más-kor a kézszerítés, melylyel az emberek egymást üdvözlük. Nyájas szavakkal, szelid mosolylyal köszönti a férj feleségét, a szülő gyermekét s szeretetben egyesült szívek bizalmas otthonává lett minden családi kör. Tél közepén mintegy varázsütésre mosolygó tavasz virult ki a barátságos meleg szobákban. A csillogó karácsonyfák árnyában, mint csicsergő madárdal, hallik az ujjongó gyermekcsereg vidám csevegése.

Mily élénk sürgés-forgás tűnik szemünkbe mindenfelé, de nem, mint egyébkor, az önző anyagi érdekek vásári zaja, hanem a szeretet serénykedése, mely ifjunak, öregnek örömet szerezni kíván, mely ma a magánosokról, az elhagyott özvegyekről, a szegény árvákról sem feledkezik meg, boldog mosolyt varázsol a szenvedők s betegek fonnyadt arczára s egymással szorosabban egybefüzi a gazdagot és szegényt, az urat s cselédjét. Megelégedés sugárzik az arczokról, bizalommal tekintenek a szemek ég felé, édes remény dobogtatja a kebleket, új életkedv pezsdül az ereken mintha a mesés aranykor köszöntött volna be, mintha a mennyország szállt volna le ez árva földre. Avagy e ragyogó kép álom-e csupán, csalóka délibáb, mely a puszta homoksvivatagon zöld ligetet, üdítő forrást mutogat s azzal hiteget, hogy az árny fénynyé, a nélkülözés bővelkedéssé, az inség örömmé, a gyűlölet szeretetté változott át?! Nem, nem édes *álom* csupán, nem hiu ábránd, hanem boldog valóság ez: a keresztyénység képe Karácson ünnepeiben. Igaz, máskor a sivár mindennapiság nem ily képet tár elénk. Zavaros hullámok zugnak körülöttünk. A külön érdekek harca, a pártok ádáz tusái zajlanak fent és alant. Kemény szavak, szivtelen kiáltások röpködnek, mérges nyilakként a levegőben, sóhaj s keserű panasz üti meg füleinket; lefelől a hideg önzés emeli magasra a zászlót; békétlenség, perpatvar dulja fel a házat; ideges türelmetlenség választja el egymástól a családtagokat, haszonlesés képez jégburkolatot a szívek körül.

De most a szép ünnepnapokon mintha kicserélték

volna az embereket; ma egy szerető családdá olvad össze az egész társadalom. Ma mintha kiki elfeledte volna mindazt a gondot s búbánatot, mely egyébként mindennapi kenyérét képezi. Kölcsönös megörvendeztetés, jóltevés, szeretet gyakorlása a cél, mely kit-kit tevékenységre sarkal. S ha máskor nehezen jut is a mécsbe olaj, a karácsonfa nem maradhat gyertyaláng nélkül s ha más alkalommal végkép' elnémult is az egyházi ének a családi körben, karácsonkor a kis Jézus nevétől visszhangzik a ház. S még az is, aki egyébkor a Krisztusról szóló evangéliom elől fülét, szivét elzárta, Karácson ünnepeén Isten házába vágyódik, hogy hallja a rég elfeledett ígéket: *Ugy szerette Isten e világot*. Sőt még a hitetlen gunyolódónak is, akinek lelki világából a kételkedés férgé a titokzatost és csudálatost, a reményt és vigaszt réges-régen kirágta már, még annak csüggedt szivét is átrezgi a boldogabb napok emléke; aki pedig hitének horgonyát az élet zivatari közt teljesen el nem vesztette, az könnyei között édes vigaszt, küzdelmeiben erőt, a megpróbáltatások sötét éjjelén világosságot, sőt még a halál aggodalmai közt is életet merít a karácsoni zsolozsmából:

Boldog örömnapp derült ránk,  
Vigadjon szivünk, zengjen szánk.

Karácson ünnepe, boldog örömnep ünnepe.

*Ez az a nap, melyet az Ur rendelt, örvendezzünk és vigadjunk ezen!* A ma született Megtartó dicsőítésére szólaljon meg ünnepi karénekünk.

### *Karének.*

Luk. 2, 1—14.

Testvéreim az Urban! Hallottátok ismét a karácsoni evangéliomot. Kinek is volna kedve e nélkül a régi s mégis örökké új, ismeretes és mégis szivesen hallott, könnyen érthető és mégis csudálatos, gyermekies és mégis kimeríthetetlen karácsoni történet nélkül Karácsont ünnepelni? Mily mozgalmas kép tárul abban elénk!

Sötét éjszaka s ragyogó fény, félelem és öröm váltakoznak benne. Menny és föld, Názáret és Betlehem, istálló és jászol, Augusztus és Cyrenius, angyalok és pásztorok, Mária és József, mind-mind befoglaltatik e csudálatos kép keretében, de annak középpontját mégis az a szegényes pólyákba takart kisdéd képezi, akiben Istennek hozzánk való végtelen szerelme megtestesült; az egész evangéliomnak s a Karácson ünnepének magva, veleje, éltető lelke mégis csak az az angyali izenet: *Ma született néktek a Megtartó!* Ezért zengedezi ma lelkesen millió ajak: Örömnünp ez mindennek, vigadjunk és adjunk hálákat Istennek. A Karácsonnak e kettős jelentőségét kívánom előttetek vázolni ma, elétek állítván azt

1. *mint szent örömnnek;*
2. *mint buzgó hálaadásnak ünnepét.*

Jézusom, szivembe zárlak,  
Holtomig, síromig  
El sem is bocsátlak;  
Életem élete te vagy,  
Meváltóm, legfőbb jóm,  
Örökségem maradj!  
Amen.

## 1.

A Karácson *szent örömnnek ünnepe*. Örömet, diadalt, üdvösséget hirdet ugyan a keresztyén egyháznak mind-egyik ünnepe; még a nagypénteki gyászt is megaranyozza az a boldogító tudat, hogy a golgotai keresztfá áthidalta azt a tátongó mély ürt, mely a szent Istent a kárhozatba merült emberiségtől elválasztotta s így istenfiúságunknak biztosítéka lett. Ámde a legzavartalanabb, legáltalánosabb és mindenekre egyaránt kiterjedő örömnnek magasztos ünnepe mégis a Karácson.

S vajjon minek örül ma ifju és öreg, gazdag és szegény? A karácsoni angyal megmondja azt: *Ne féljete, ime hirdetek néktek nagy örömet, mely az egész népnek öröme lészen, mert ma született néktek a Megtartó, ki az Ur Krisztus.*

Csudálatos hír, melyet emberi elme soha kigondolni képes nem lett volna, melylyel a fényes mennyországból alászálló angyal köszönti a földet s melyet ma ihletett ajakkal hirdetnek az Urnak szolgálói a keresztyén egyház templomaiban. S vajjon, Istennek választott népe, kiért e csuda végbement, te nem fogadnád-e azt örömtől repeső szíveddel?!

Én lelkem, hogyne tapsolnék  
E napon, mikoron  
Ujjong föld s a mennyég?!  
Halld, mint zengnek dicséretet  
Angyalok, szent karok :  
Krisztus ma született.  
Hozzánk jött a mennyországból  
Ő, a szent, ki megment  
Minden nyavalyánkból.  
Isten emberért ember lesz  
És ime, az Ige  
Magára testet vesz !

Örvend a ház, midőn a családi boldogság fáján uj bimbó fakad ; örvend az ország, midőn a szeretett királynak ősei várában fia születik ; hogy ne ujjongna szent örömben ég és föld, midőn az születik meg, aki több mint ember fia, több mint király fia, aki a világ Megtartója. Igaz, hogy az ó-szövetség is olyformán beszél Othnielről, Gedeonról s Izrael más bíráiról : *És támaszta az Ur megszabadítót az Izrael fiainak, ki megtartá őket.* Ámde e szabadítók csak halvány árnyképei voltak az igazi megtartónak. Ők csupán egy kis maroknyi népet szabadítottak fel ideig-óráig a fenyegető ellenség súlyos rabigája alól. Jézus Krisztus pedig az egész emberiségnek hozott minden időre üdvöt, szabadulást a büntől, haláltól s örök kárhózzattól.

Amit a művelt görögök bölcsesége és csillogó művésze hiába keresett ; amit a hatalmas Róma világhódító fegyvereivel s kitünően szervezett államkormányzatával, jeles törvényeivel és összehalmozott kincseivel kivívni s a hatalma alá hajtott népeknek nyújtani nem volt képes ; amivel a Sinai hegyen kiadott törvénytáblák a háborgó lelkiismeretet meg nem nyugtathatták : Istennel való ki-

engesztelődés, bűnöknek bocsánata, örök élet: ennek a betlehemi jászolban pihenő kisednek evangélioma azzal kínálja meg az elepedt, üdv után sovárgó lelkeket.

A büntudat fulánkja nem sebzi immár aggódo lelkemet; e kised záloga Isten üdvözítő kegyelmének s én ma mennyei Atyám keblére borulva zenghetem:

A szeretetnek földig nyult ma karja,  
 Hogy a világnak bűnét eltakarja  
 S tömlőbe szedvén minden könnyet össze,  
 Sebét kötözze.

Nem csüggedek, nem roskadok le immár e siralom völgyének nehéz keresztje alatt; Istennek áldó szeretete, mely ma e kised szelid arczában mosolyg felém, nem fordulhat el többé tőlem s nem hagyja letöröletlen fájó könnyeimet. Nem ijeszt immár a sir s halál s ha eljön végóráim, nyugodtan hajtom le fejemet csöndes álomra, mert az a betlehemi kised életnek Fejedelme, aki nekünk ajtót nyitott örök hazánkba.

Méltán örvendünk tehát e napon; méltó, hogy a hajdankor ősatyáival és pátriárkáival, akik epedő szívvvel, égre függesztett szemekkel várták az Urnak amaz Üdvözítő-jét; a proféták ihletett csapatával, akik a messiási aranykor eljövételéről jóstoltak; ama sok bizonyságoknak fellegével, ama kegyeseknek hosszú sorával, kik a várakozásnak idején a Szabadítót lélekben látták; az angyalokkal, akik Karácson éjjelén a villogó lángpallost, a büntető ostort félretéve, lantot ragadnak s a betlehemi zsoldárt zengedezik; a pásztorokkal, akik álmétkodva térdre omolnak az Üdvözítő jászola előtt; a napkeleti bölcsekkel, kiket a titokzatos szent vágy csillaga a mennyei Király bölcsőjéhez vezetett s mind ama megtért pogányok millióival, kik a tengeren innen és túl valaha a Jézus lábaihoz aranyat, tömjént és myrrhát raktak le áldozatul; jobblétre szenderült kedveseinkkel, kik egykor velünk együtt örültek a csillogó karácsonfa árnyékában s ma már ott fent, a dicsőültek seregében ünnepelnek Karácson; mindazokkal, kik valaha e szent helyen megjelentek, hogy lelkök üdvösségét munkálják — méltó, hogy Istennek eme közeli és távoli nagy családjával lélekben egyesülve énekeljük: *Gyermek született nekünk,*



palotáiból, a szegények alacsony kunyhóiból, a fagyos északon s a meleg délvidék pálmaligeteiből, templomokból s a nagy óceánt átszelő hajókról: Boldog örömnappal derült reánk!? Óh ha valaki egybeolvadva hallhatná azt az egetverő karácsoni himnuszt, mely harangszó, orgonazugás, ezerféle ének és zene alakjában ma az eget Urának trónjához felharsog, az lehetetlen, hogy a mi hitünknek magasztos voltát átérezve, térdre ne hullana s az angyalok karával együtt ne énekelné: *Dicsőség a magasságos mennyekben Istennek!*

## 2.

Szeretteim a Krisztusban! Ez angyali magasztalás egyzersmind arra is figyelmeztet bennünket, hogy a mi karácsoni örömünk csak akkor lesz teljes, áldásos és Isten előtt kedves, ha a buzgó hála érzelme szenteli azt meg. A karácson nem csupán örömnappal, hanem *hálaünnep* is; miként az énekvers mondja:

Az egész világ vigadjon  
S Istenünknek *hálát* adjon.

A keresztyén ember hálát, köszönetet mond Istennek minden egyes napsugárért, mely arczába ragyog, minden falat kenyérért, melyet szájába vesz, minden áldásért, mely Isten kezéből életére árad; sőt még a megpróbáltatások nehéz keresztjéért is, mely szemeinket e mulandó világról ég felé, örök hazánkra irányozza; hogynem adnánk tehát hálát a legdicsőbb, legboldogítóbb ajándékért, mely ma a fényes mennyországból hitünk ölébe hull s ideig és örökké tartó boldogságunkat biztosítja?!

S vajjon hogyan bizonyíthatod be Isten iránt érzett ünnepi háládat? Ha szived és ajkad s minden cselekedeted zengi az Ur dicséretét; ha embertársaiddal szemben a szeretet és béke vezérli lépteidet s minden erőddel egyengeted az utat, hogy családi, egyházi, társadalmi életünkön Istennek jóakarata nyugodhassék.

Azért is, ti gyermekek, kik dobogó szívvél, édes vágyódással vártatok a kisdetek örömnepét s boldogan ölelitek kebletekre a kis Jézus által elétek rakott ajándékokat: ártatlan szívetek ne tapadjon teljesen e külső,

mulandó csillogáshoz, ne feledkezzetek meg magáról a Jézusról, aki ma testvéreteké lett, hogy titeket igéje és példája által igaz boldogságra vezessen; ővele forrjatok össze lélekben, ezt mondván:

Születésed ünnepén,  
Add, ujjá szülessem én;  
Istenhez te vagy az út,  
Ki veled jár, mennybe jut.

Ti szülék, midőn a karácsonfa alatt gyermekeitek örömét édes mosolylyal szemlélitek s érzitek, hogy egy-két napra legalább leszált családi körötökbe a mennyország: ne bocsássátok el asztalotok mellől e mennyei vendéget, a Krisztust, készítsetek inkább neki maradandó lakást önkéletekben, gyermekeitek szívében, irányozzátok gyermekeitek figyelmét intés és jó példaadás által az örökkévalókra s meglássátok, az ünnepi áldás elkísér benneteket az új évbe is s az öröm és megelégedés állandó lakója lesz házatoknak.

Ti szükölködők és szegények, kiknek roskadozó vállaitokra a megélhetés nehéz gondjai nehezülnek s kiknek rideg tüzhelyetektől ama paizsos férfit, a szükség, még a karácsoni ünnepekben sem akar eltávozni: nézzétek, Isten Fia, a világ Megváltója rozzant istállót választ magának születéshelyül s durva szalmán, barmok jászolában aluszsza első álmait. Ne zúgolódjatok tehát a Gondviselés ellen, ne irigyeljétek másoknak vagyont, külső kényelmét s ne akarjátok erőszakkal megváltoztatni az istenalkotta társadalmi rendet. A boldogság, a megelégedés nem függ az anyagi vagyontól; ne kivüled, önnön kebledben keresd azt! A karácsoni üdvben egyenlő mértékben részesül a koldus és király. Az a jászolban fekvő kisdéd záloga és biztosítéka Isten irántatok való szeretetének s e szeretet nyitja meg éppen karácsonkor fokozottabb mértékben, mint máskor, a gazdagok kezét, szívét, hogy azok az inség és nyomor enyhítésére szívesen teszik le áldozatukat a karácsoni oltárra. A keresztyén könyörület és jótékonyság gondoskodott arról, hogy ma még az elhagyott özvegyek és árvák, a munkaképtelen aggok és kórházban sinylődő betegek szemében is ragyogjon az örömmek néhány könnycseppje. A társadalmi életben mutatkozó visszásságot, a

tőke és munka, a fényüzés és nyomor, a palota és kunyhó között való különbséget nem a zugolódás, nem a bosszúálló erőszak, hanem a megelégedés, az Istenben vetett bizodalom s a krisztusi szeretet szelleme egyenliti ki; mert amaz ront, ez épít; az megsebez, ez gyógyít; az gyűlöletet szít, ez testvérként keblére ölel.

De éppen azért, ti sors kegyeltjei, előkelők és gazdagok, ne térjete ki érzéketlen közönnyel ama szent kötelesség elől, melyet Karácson ünnepe rátok ró; ha Isten egyszülött Fiát nem kimélette váltságul adni értetek, segítsétek ti is szívesen a szenvedőt: *Amint minden ember vette az ajándékot, azonképpen szolgáljatok abból egymásnak, mint Isten különb-különbféle ajándékainak jó sáfárai.*

Ti pásztorok, kiket az Ur az ő bárányainak és juhainak őrizetére meghívott, vezessétek a rátok bizott halhatatlan lelkeket ama mennyei főpásztorhoz, a Krisztushoz és ugy töltsétek be tiszteteknek minden igazságát.

Ti férfiak és nők, családapák és anyák, előljárók és alattvalók, kiki a maga szélesebb vagy szűkebb hivatáskörében, vigyétek magatokkal a karácsoni világosságot a munka mezejére s hűség, kitartás, szeretet által igyekeztek Isten iránt való hálátokat leróni.

S te szenvedő keresztyén testvérem, kinek tövises utadat e siralom völgyében keserü könnyek öntözik, kinek karácsoni örömet is gyászfátyollal vonta be a betegség, a csalódás, avagy a zord halál, kinek csüggeteg szivedben mások karácsoni öröme a fájdalom hurjait pendíti meg: emeld fel könnyes szemeidet s bizzál; nézd, annak a karácsoni kisednek életpályája sokkal inkább meg volt rakva szenvedésekkel, mint a tied, az ő bölcsője jászol, halottas ágya a kinos keresztfa s üdvösségünkre célzó munkájáért jutalma a töviskorona lett; de végre mégis diadalmaskodott, él és uralkodik mindörökké. Neked is azt hirdeti a karácsoni harangszó: Ne félj, csak kegyesen élj; mit tehet a sors ellened . . . veled van Istened! Csöndes megnyugvás, Istenben vetett gyermeki bizalom az a hála, melylyel ma a szeretet Istenét dicsőítheted.

Jertek tehát, keresztyén hivek, e szent napon, midőn a

menny s a föld szeretetben összeölelkezik, levetvén a gond  
s kishitőség gyászkontösét s felöltözvén a hit, a szeretet  
s édes remény mennyekzői ruháját, ünnepeljünk szent  
örömmel, buzgó hálaadással.

Ma Betlehemből üdv patakja árad ;  
Merits, üdülj csüggedt vándorsereg!  
Gyógyul a seb, megenyhül itt a bánat,  
Csak hittel, esdve, bizva jöjjetek.  
Örök szeretet, Jézus térj be hozzám :  
Szívem legyen bölcsőd ez ünnepen  
S miként ma néked buzgó hálát mond szám,  
Dicséretedet zengje életem.

Amen.

ZÁBRÁK DÉNES.

## A FÖLKELO NAP.

— Karácsoni. —

Luk. 1, 78. *Meglátogatott minket a magas-  
ságból támadt világosság.*

Távol keletnek beláthatatlan sivatagában, vándorkaraván bolyong uttalan utakon. Sötét az éj s a vándorcsoport bármit keresné, nem találja meg a helyes irányt. Csüggedés ül szivökre, keblökben kétségbeesés tanyáz, mikor kimerülve a céltalan bolyongásban, tehetetlenül roskad földre a csapat, vakon, vigasztalanul bámulva a sötétségbe. Ólomlábban haladnak a perczek, az órák; az éjszaka mintha az örökkévalóságig tartana. Ám ezt csak az utazók kétségbeesése képzele; az idő feltarthatatlanul végzi rendes útját. A sötét éjszakára egyszerre földerül a keleti nap káprázatos pompája; világosságot áraszt a világra, világosságot a reményvesztett utasokra, feltárva előttök az addig eredménytelenül keresett ösvényt.

Ime, testvéreim, körülbelül ez az a kép, mely az alapul vett igék hallatára lelkünk elé rajzolódik. És ha a kép eredetijét keressük, ha a hasonlat valóságát akarjuk látni: annál a magasztos eseménynél kell megállanunk, melynek emlékezetét a mai szent ünnepen ünnepli a keresztyén világ. Mert az a sötétségben bolyongó vándorkaraván nem más, mint a Krisztus előtt élt emberiség s a fölkelő nap: a ma született Messiás.

Az ószövetség utolsó profétája már így jövendölt: *És feltámad néktek, akik féltitek az én nevemet, az igazságnak napja, ki gyógyulást hoz szárnyai alatt* (Mal. 4, 2.) s az ujszövetség első profétája, Keresztelő János atyja, az agg Zakariás pap így kiált föl a Krisztus

születésére czélozván: *Meglátogatott minket a magasságból támadt világosság.* Im', így ölelkezik a Krisztus bölcsőjénél az ó és ujszövetség; lám, a Messiás eljövételében mind a kettő a fölkelő napot látja.

Testvéreim, a közmondás azt tartja, hogy minden hasonlat sántít. Bármily igaz lehet ez a közmondás a mindennapi életben használt hasonlatokra nézve: de a bibliai hasonlatokkal szemben elveszti igazságát. A szent könyv a nagy igazságokat többnyire hasonlatok alakjában tárja elének s a bibliai hasonlat nem csupán csillogó ruhája a gondolatnak, hanem a láthatatlannak látható kifejezése és felfogható, könnyen megérthető magyarázata a mélységes eszméknek, a korlátolt emberész előtt érthetetlen igazságoknak.

Krisztus a fölkelő nap. Ez a hasonlat is — elemeire, részeire bontva — sok mély igazságot rejt magában. Jertek, ez ünnepi órán merüljünk el lelkünkkel, elménkkel a proféta hasonlatának fejtegetésében.

\*

Ha a Krisztus eljövetele a nap felkölte: nyilvánvaló, hogy ő előtte az éjszaka terjeszté sötét szárnyait; ő általa, ő utána jött el a nappal. Nem azt teszi ez, testvéreim, hogy a Krisztus eljövetele előtt feneketlen sötétségben élt az emberiség s egyetlen halvány fénysugár sem szűrődött át a sűrű, nehéz ködön. A lámpa, mely éjjel szobánkban ég, kicsiny kört világít ugyan meg, de hasznos a világa. Éppen úgy a Krisztus előtt való pogány civilizáció, ha nem árasztott is átható fényt a végtelenbe, legalább a munkás ember rövid életét megvilágította. Az éjjeli égboltozaton tündöklő csillagfény jelképezi az igazságnak, jognak, kötelességnek a Krisztus előtt való korban is meglevő eszméit. Rideg, de magasztos és szép eszmék, melyek ama sötét korban is ott fénylenek — igaz, óriási távolságban — az emberiség egén. Olykor az éjszakát földeríti a halvány holdvilág is; ennek gyöngé, de tiszta fényét ahhoz a szellemi világossághoz hasonlítom, melyben az ószövetségi zsidó nép élt. Ugy áradt ez a fény az eljövendő Krisztustól a profétákon által, mint ahogy a hold is a naptól veszi fényét. Mindazáltal általában elmondhatjuk,

hogy éj borult a földre még Izraelben is, mielőtt eljött a világnak ama Világossága. A bűn nem volt eltörölve, az üdvösség még nem adatott, az örök élet, a halhatatlanság hite nem volt kinyilatkoztatva, a lélekben és igazságban való istentisztelet ösmeretlen. Bizony éjszaka volt ez.

A szent leczkénkben foglalt hasonlatból azonban még nem következik, hogy Jézus Krisztus óta állandó napfény süt az emberiség fölött, mely homályba soha nem borult. A természeti világban sem ritka a nappali vihar, mely elsötétíti az eget. Vannak, voltak ilyen viharok az egyház életében is. Sőt vannak minden keresztyén ember szívében is. De bár felhő mögött: mégis ott van a nap s vihar multán újra fényt áraszt. Csak nappal van azért.

Igaz az is, hogy a Jézus Krisztusban földerült napfényt ma sem látja az egész emberiség. És nemcsak a mai pogányság él lelki sötétségben, hanem a keresztyén szüléktől születettek közül is igen sokan. De hiszen így van ez a természeti világban is. A vak ember sem látja a napot. Jézus maga megjövendőlte ezt a lelki vakságot, mit Pál apostol a szív keménységének tulajdonít (Eféz. 4, 18.). Ugyanazért ma is igaz, hogy ahol nem ösmerik, vagy félreismerik és eltasztják a Krisztust: éjszaka van ott; ahol pedig az ő tudománya világol a lelkek fölött s a lelkekben: ott nappal van.

\*

A szent leczkénkben kifejezett hasonlat bámulatos szépen feltünteti azokat a nagy és gazdag jótéteményeket, miket Jézus Krisztus az emberiségre áraszt. Valóban, az erkölcsi világ Jézus Krisztus nélkül olyan volna, mint a természeti világ az égboltozaton ragyogó nap nélkül.

Valamint az ég fényes napjának, úgy ama szellemi napnak, Jézus Krisztusnak is első adománya a *világosság*. *Én vagyok e világ Világossága* — mondja ő maga. Megvilágítja mindama mélységeket, melyekbe előtte és nélküle emberi tekintet bé nem hatolhatott. Az emberi nyomor mélységeit éppen úgy, mint az üdvösség megnyerésére való képességünket; Isten igazságának és irgalmának mélységét szintúgy, mint a jövendőnek rettenetes

de egyszersmind nagyszerű titkát, mit a sirhalom rejt el szeméink elől. Mint a mennyei jelenésekről írott könyv mondja, egyedül ama megáldozott Bárány volt képes fölnyitni az emberi sorsnak hét pecséttel lepecsételt könyvét.

Mint a nap, úgy Jézus is, megjelenésével mindent megvilágít. Pál apostol kijelenti, hogy ő nem akar mást tudni, mint a megfeszített Krisztust (1. Kor. 2, 2.). Miért? Mert Jézus az igazság napja és csupán csak ő általa lát az apostol és láthat bárki is mindeneket.

Mint a nap, úgy Jézus is megvilágítja a közel és távol fekvő dolgokat egyaránt. Mindennapi életünk viszonyait, kötelességeit csak az ő általa hintett fénynél látjuk igaz világitásban. Talán valamely elméleti vagy gyakorlati, vallásos vagy erkölcsi kérdés foglalkoztat, testvérem? Vidd Jézushoz; vizsgáld meg igéjének fényénél és imádság által megnyered szent Lelkének magyarázó erejét. Nem mondom én, hogy ezen az uton minden bizonytalanság és nehézség egy szempillantás alatt eloszlik lelkedben; de azt merem mondani, hogy minden kétségeid között találsz önála olyan megoldást, amely öntudatodat, szivedet megnyugvással tölti bé.

Másik adománya a napnak a *melegség*. Így adta Jézus Krisztus is az emberiségnek a szív melegségét, más szóval: a szeretetet. Hideg van abban a szívben, melybe az evangéliom sugarai bé nem hatoltak. Önzés uralkodik ott, ha még olyan tiszteletre méltó álarcz alá rejtezik is. De mihelyt elhittük, hogy Isten szeret minket és hogy Jézus Krisztus, a szent és igaz, életét adta érettünk; mihelyt a kegyelemből adott — noha drága áron szerzett — bűnbocsánat felől való meggyőződés elűzte jövőnk láthatáráról a sötét felhőt: akkor már képesek vagyunk szeretni. Nincs oly kemény, vastag jégréteg, mit a Krisztus szerelme meg ne olvasztana. Nézzétek Pál apostolt, hogyan alakítja át az Ur szerelme a keresztyének vérében gázoló dühös farizeust az Ur egyházáért lángoló nagy apostollá. És a Jézus szerelme ma is képes ily átalakításra; ma sem ritka, hogy a test és vér nyomorult rabszolgáiból az Ur lelkes követői lesznek, kik bűnben élő többi embertársaik megtérítésének szentelik aztán életöket. Melegedni



akarsz, testvérem? Menj a napfényre. Szeretetre vágyakozol? Menj, ülj a Megváltó lábaihoz. Abban a tudatban végezd minden dolgodat, hogy ő érte, az ő szeme látára munkálkodol s akkor minden dolgodat atyafiui szeretettel végzed.

Harmadik jótéteménye a napnak — s ez az előbbivel szorosan összefügg — az *élet*. Ha a nap eltűnnék vagy csak ha messzebb távoznék is a földtől: megszűnnék e földön az emberi, állati és növényi élet, szóval minden élet. Ép' így vagyunk Krisztussal a szellemi világban; azzal a különbséggel, hogy míg a nap csak feltétele, nem pedig szerzője a természeti életnek: addig Jézus Krisztus a keresztyén ember életének valódi forrása. Élet csak életből származhatik; megdönthetetlen igazság ez, testvéreim, úgy a természeti, mint a szellemi világban. Ezért, midőn Isten nagy irgalmasságánál fogva a bűneiben halott emberiséget életre akarta hívni, nem elégedett meg azzal, hogy törvényhozók és proféták által tanítsa és ostromozza, hanem elküldé e földre magát az életet, Jézus Krisztust, kiben lakozék tökéletes mértékben a szellemi élet, mivelhogy Istennek Fia; de mi ezt az ő életét magunkévá tehetjük, mivel ő embernek fia is. S mi az, ami által magunkévá tehetjük az ő szellemi életét? A hit. Jézus Krisztuson s a benne vetett hiten kívül, testvéreim, lehet valaki bármily nagy tudós, még erényes is lehet: de hiányzik belőle az, amit az ujszövetség életnek nevez. Miről ösmered meg pedig az életet? Arról, hogy fejlődik, táplálkozik és életet ad. A búzaszem igénytelen, szegényes kinézésű a ragyogó kristály mellett; de lám, a kristály tehetetlen, élettelen, a mag pedig él s bír azzal a képességgel, hogy rendeltetése szerint átalakuljon. Ilyen a keresztyén ember, ki életét Krisztustól vette s csak általa tarthatja meg, amint meg van írva: *Akinél a Fiu vagyon, annak élete vagyon; akinél nincsen az Istennek Fia, nincsen annak élete.*

Még egy negyedik jótéteményét is megemlíthetjük a napnak: hogy *irányít* bennünket, megmutatván a célhoz vezető utat. Ez a jótéteménye tulajdonképpen azonos az elsővel, a világitással; de szent könyvünk is kiemeli a világosságnak ezt az irányító hatását az alapigénk után kö-

vetkező versben: *Meglátogatott minket a magasságból támadt világosság, hogy megjelenjék azoknak, akik a sötétségben és a halál árnyékában ülnek, hogy a mi lábainkat a békességnek útjára igazgassa.* Ki az Urat nem ösmeri, hasonlatos ama vándorcsoporthoz, melynek képét beszédem elején rajzoltam: vagy megszomorodva leül a sötétségben, vagy tétova bolyong. Mert aki a világért, ennek bűnös örömeiért vagy bármely földi, anyagi nyereségért él — jóllehet Isten képére teremtetett s lelkében a halhatatlanság érzelmét hordja — bizony, arról az emberről nem mondhatjuk, hogy a cél felé halad. Jézus Krisztus világosan megmutatja a célt: Istennek országát; megmutatja egyszersmind az odavezető utat s erőt is ad az utra. Ez az ut lehet, hogy szűk, meredek és tövises; ámde ez a békesség útja. Annál nagyobb békeség tölti bé Isten gyermekének szívét, minél kitartóbban halad ezen az uton s az ut végén megtalálja a tökéletes, örökkévaló békességet. Aki híven halad ezen az uton, az Jézus szavai szerint *nem botlik meg, mert látja e világ-nak Világosságát,* azaz Jézus Krisztust.

\*

Imé, testvéreim, ezek azok a főbb igazságok, melyek szent leczkénk felséges hasonlatából következnek. De hát ezeket nem elég csupán megérteni, hanem követni is kell ám. Ez igazságok mindegyike megtérésre hív bennünket. Testvérem, fölkelt-e számodra a lelkek napja? Vagyon-e karácsoni örömed? Kinek születése ünnepét üljük, Megváltód-e neked? Midőn e világra születünk, szemeink azonnal megpillantják a napfényt; de hogy ama szellemi nap dicsőségét szemlélhessük, ujjá kell születnünk; kell, hogy a szent Lélek megvilágosítson bennünket.

A teremtés története szerint a nap a negyedik napon teremtetett. Mindazáltal valószínű, hogy előbb is létezett, de a földtől sűrű, vastag ködréteg takarta el. A negyedik napon szétszakadt ez a fátyol s a nap először árasztá el fénytengerével a földet a kéklő égboltozatról. Valami éfélek kell történni minden ember lelkével.

Ime, itt vagytok különösen ti, testvéreim, kik születés-

tek óta az Ur nevében éltek. Ti tudjátok jól, hogy a Jézus Krisztus nincs messze tőletek; hallottatok róla beszélni; talán tapasztaltatok is egyik-másik jótéteményét. Csakhogy sűrű ködfelhő takarja őt el szemetek elől: bűneitek, hitelenségtek sűrű fellege. Mikor ez a felleg szétszakad: nos, az lesz a megtérés pillanata. Az a pillanat olyan, mint a nap fölkelése. Vajjon elérkezett-é már számodra, testvérem, ez a pillanat? Vajjon látta-e már lelked ezt a dicsőséges hajnalt? Vajjon a fölkelő nap fénye elárasztotta-é már lelkedet; közölte-é veled az előszámlált jótéteményeket: a világosságot, a melegséget, az életet és az utbaigazítást?

Óh, ha e kérdések még ma is zavarba hoznak, ha még mindig bizonytalanság rabja vagy: jöjj ki ma a sötétségből a világosságra; jöjj e szép karácsoni napon teljes szívvel a Jézus Krisztushoz; kérd az Atyát, hogy üzze el szemed elől a sötétlő felleget, mely eltakarja a Megváltó alakját; menekülj ama véghetetlen szeretet kebelére, melylyel Isten szerette e világot!

Amen.

*Babut nyomán*

SOLTÉSZ ELEMÉR.

## GONDOLKOZZUNK A RÉGI IDŐKRŐL.

— Év utolsó vasárnapján. —

Zsolt. 77, 6. *Gondolkozni kezdék a régi napokról s az elmúlt időknek esztendeiről.*

A hanyatló esztendőnek utolsó vasárnapján gyültünk ma össze itt e szent falak között, szeretteim a Jézus Krisztusban. Ha enyészetre száll e pár nap, úgy egy hosszú esztendő merül ismét alá a mulandóság mindeneket elnyelő nagy tengerébe. Csakugyan olyan már ez esztendő, mint egy halálos nyavalyában sinylődő beteg, kinek percei is meg vannak számlálva. S ennek a nagy betegnek halálos ágya körül vajjon nem megilletődve állunk-é meg mindannyian, vajjon nem szállják-é meg szívünket bánatosnál bánatosabb érzések s nem foglalják-é el a lelkünket szomorunál szomorubb gondolatok? Büszke, kevély ember, nézz a haldokló esztendőre, tekints ennek utolsó vonaglásira, aztán lásd meg benne önmagadat; hiszen te még sokkal inkább a mának és tegnapnak gyermeke vagy; bizony ez a sors vár tereád is, mert mi megemésztjük esztendeinket mint a beszédet!

Ámde a haldokló esztendő olyan, mint a jó édes apa, ki még élete utolsó percében is tanítani vágyik az ő szeretett gyermekeit. Avagy volna-é közöttünk, avagy akadna-é egy is oly igen háládatlan gyermek, ki bezárná füleit e tanító szózat hallgatása előtt? Nem; mi meghallgattuk a nagy természet sok tanulsággal telt oktatásait virágfakasztó tavaszi szép napon; mi figyelmesen hallgattuk meg az arany kalászszal ékes nyárnak, a piros gyümölcsöcsel pompázó őszenk intéseit is; nem zárkozunk hát el a hóborította téli évszakban az esztendő oktatása elől

sem. Gyüljünk azért össze mind az esztendő halálos ágyánál e napon s halljuk, mire figyelmeztet minket. Töredezett, halk hangon csak ennyit szól nekünk s ez az ő jó tanácsa a mi számunkra: Gondolkozzatok a régi napokról és az elmúlt időknek esztendeiről, hogy t. i. lehessetek bölcssek a jövőre nézve.

Ez a jó tanács verjen gyökeret a szivünkbe s már mostan, a mai vasárnapon hadd láttassék meg rajtunk, hogy mi csakugyan nem hagyjuk nyom nélkül elröppeni sem a napokat sem a heteket, annál kevésbé az esztendőt, hanem gondolkozunk a régi napokról és az elmúlt időknek esztendeiről, hogy lehessünk a jövőre nézve bölcssek az Ur kegyelméből.

\*

Gondolkozni kezdék a régi napokról s az elmúlt időknek esztendeiről s im' gondolataim az egyháznál állanak meg legelőbb.

Mi volt az egyház, mi volt a vallás a régi napokban, évezredekkel ennek előtte? Embert megalázó babonának szülőanyja, a félelemnek és remegésnek otthona! Sötétségben bolyongott az emberi lélek, hol előtte nem vala ut, hol előtte nem vala tündöklő világ. Remegve imádta a dühöngő szelet, mely sátorát semmivé töré; félve borult porba a cikázó villám előtt, amely perzselt, ölt, égetett; ezüstös holdfény, tündöklő napsugár előtt örömmel imádkozék, vigan csörgedező patak előtt is áhitatos érzelmek fogták el a lelkét: holott mi már tudjuk, hogy mindezek csak erőtelen semmiségek a mi nagy Istenünk kezében, aki egy parancsszavával összetöri a napot s helyébe mást teremt; akinek intésére csermelyek helyét hatalmas tenger vagy víztől teljesen ment sivó homok foglalja el; aki szól a viharoknak s félve huzódik zugában meg az; aki a fellegeteket akarata szerint hozza össze vagy üzi szét a magaságos égen.

Igen; ha elgondolkozom a régi napokról s az elmúlt időknek esztendeiről a vallásos élet terén, úgy csak arra az eredményre jutok, hogy a jó Isten kegyelme mihozzánk, emberekhez nem mérhető meg! Hiszen Ő maga

gyújtott olyan szövétneket s lángoló világosságot nekünk, amely előtt elhomályosulnak a nap, hold és minden csillagok; hiszen Ő maga mutatta meg óriás tengereknél sokkal nagyobb s meg nem mérhetőbb szeretetét a mi Urunkban a Jézus Krisztusban! Ma már az anyaszentegyház, e mi keresztyén református anyaszentegyházunk nem az embert megalázó babonának szülőanyja, sem nem a félelemnek és a remegésnek otthona, hanem a legmagasztosabb, fölemelő hitnek, a legboldogítóbb szeretetnek kiapadhatatlan kutfeje. Ma ez anyaszentegyház olyan, miként hatalmas terebélyes fa, mely hűs árnyékot adó lombjaival befedez szegényt, gazdagot, koldust és királyt széles e világon szerte mindenütt. Az egyház, a hit örül az örülővel és sir a siróval; megnöveli boldogságát annak, ki örömet érez s vigasztalásával siet ahoz, ki fájdalmában bánkódik s kesereg. Lássátok, testvéreim, ennek az anyaszentegyháznak, ilyen hitnek és vallásosságnak vagyunk mi is az édes gyermekei; ebben nevelődtünk már kora gyermekségünk óta; óh mondjátok hát, nem boldogság-é elgondolkozni a régi napokról, az elmúlt időknek esztendeiről s azokban az Ur kegyelméről, szeretetéről?!

De ha az elmúlt időkről s esztendőkről gondolkozunk az egyházi, a lelki életet tekintve: bizony a szomorúság érzete is elfoghatja a mi szívünket. Óh hányan és mely sokan vannak az emberek között, kik bizony csak névleg keresztyének; hányan és mely sokan, akik nem tudják megérteni és megbecsülni a jó Istennek e sok ajándékát, melyeket az egyház keretén belül nyújt hívő gyermekeinek; hányan és mely sokan vannak, kik még az Ur házát is messziről kerülik, holott szép és jó dolognál egyebet az ő szent beszédiből soha nem hallanak; hányan és mely sokan vannak, kik ajakikról vétkes, Istent káromló szavakat hallatnak, melyek által csak enfejökre gyűjtenek soha el nem aluvó égető parazsat.

Óh gondolkozzunk a régi napokról, az elmúlt időknek esztendeiről s ezekben az ilyen siralmasan szomoru állapotokról is; nem azért, hogy ilyenek legyünk, távolról sem, hanem éppen azért, hogy tanuljunk meg olyanok lenni, mint aminők a mi apáink és nagyapáink voltak,

kik jártak az Ur félelmének útján és a vallásosságnak ösvényén, kik nem hazug látszat kedvéért vettek otthonukba bibliát, hanem mert ennek lapjait olvasni, mert ennek lapjairól érezni az örök Isten áldott szeretetét: legfőbb boldogságuk vala! A haldokló esztendő is erre akarván tanítani minket, ezért figyelmeztet, hogy gondolkozzunk a régi napokról és az elmúlt időknek esztendeiről. Óh bizony boldog, kinek nem kell szánni elvesztett idejét s bánni megbecsülhetetlen óráit; ki a hit, reménység és a szeretet hármasságának fényinél haladott az egyház keretén belül e hanyatló évben. Bárcsak ilyenek lehetünk volna mi a múltban, bárcsak ilyenek lehetnénk a jelenben és a jövőben, most és mindörökké!

\*

De amint gondolkozni kezdék a régi napokról s az elmúlt időknek esztendeiről: im' gondolataim a hazánál állottak meg aztán.

Mi volt a haza a régi napokban, évezredekkel ennek előtte? Bizony semmi, még csak a fogalma sem létezett! A mi eleink, mint minden népeknek ősei, kóbor, nomád életet éltek, egy vidékről a másra vándoroltak. Sohasem ösmerték ők ennek a fogalomnak szentségét: szülőföld, haza; de nem éreztek ám állandó nyugodalmat és békeséget sem. És imé az Ur megihleté egyszer apáinknak lelkét, mintegy tulajdon kezével vezérle e Kánaánra, a Kárpátok-övezte földre, melynek széleit az Adria csapdossa hullámaival, hogy itt örök lakóhelyet kapjanak.

Igen; ha elgondolkozom a régi napokról s az elmúlt időknek esztendeiről a mi szép magyar hazánkat illetőleg, bizony csak arra az eredményre jutok, hogy az Ur kegyelme nem mérhető meg mihozzánk emberekhez! Im' ő gazdagított bennünket hazával s ő adott szívünkbe szent, magasztos érzést, a hazaszeretet érzését. Sőt ma már olyan multtal is megáldott minket, amelyre méltó örömmel és büszkeséggel nézhetünk vissza; hiszen apáink mindig megértették, hogy „a nagy világon e kívül nincsen számodra hely, áldjon vagy verjen sors keze, itt élned, halnod kell.“ A szülőföld ad békében kenyeret s minden szükséges eledelt,

szomorú állapotokban, háborus időkben meg szinte a porokból szül hős katonákat. Testvéreim, szerettem, ilyen hazának vagyunk mi gyermekei, óh mondjátok, vajjon nem boldogság-é hát elgondolkozni a nemzeti élet terén az elmúlt időkről s azokban az Ur kegyelméről, szeretetéről?

De mikor ezekről gondolkozunk s az emberekre nézünk, bizony átjárhatja ám a szomorúság is a mi lelkünket! Óh a mi népünknek nem voltak mindig Árpádjai, Nagy Lajosai, Hunyadijai, Rákóczijai és Kossuthjai; hanem voltak vért szipolyozó Caraffái és Haynaujai is; kiket életünkkel és vérünkkel emeltünk a porból magasra fel, mily sokszor hoztak szuronyerdőt ellenünk, hogy a föld színéről is elveszejtessenek, vagy mily sokszor kellett nemtelen, erkölcs-telen éléte miatt szégyenlenünk azt a családot, melynek elsőnek és hófehérnek kellett volna lenni! Igen, lehetünk szomorúak azért is, mert ennek a mai kornak megfertőzött szele s a pénznek szerelme még a honfiak szivéből is szinte öli ki a hazaszeretetet. Ha csillog az ember előtt ma a pénz, úgy nincs előtte haza és szülőföld, úgy nem érti s nem érzi, hogy e földet s ennek minden rögét apái vére szentelé; hanem siet idegen tájakra, szinte, hogy úgy mondjam, a pénzért eladni szülőjét, hitvesét, gyermekeit s hazáját. Sőt küldi a szülő éretlen gyermekét, serdülő leányát, hogy küldjön pénzt neki, nem gondolván meg, hogy azt a pénzt sokszor éppen becsülete és ártatlansága árán szerezte gyermeke s ha visszajön, a sorsa lesz méltó megvetés. Bizony elítélendő a gyermek és szüle egyaránt, amelyik így tesz, amelyikben nincsen csakugyan a hazaszeretnek főlemelő, magasztos érzése. Bizony szinte elszomorodva s félénken kérdi az ember, hogy „ha még egyszer azt üzenné,“ vajjon hányan s mennyien lennének, kik azt mondanók, hogy „mindnyájunknak el kell menni!“

De ez a szomorú kép, e gondolat, testvéreim, ne hangoljon le minket. A férges gyümölcs hadd hulljon le a fáról s rothadjon el nem a zöld levelek közt, hanem távol a porban. Mi pedig gondolkozzunk a régi napokról s az elmúlt időknek esztendeiről s tanuljuk meg belőle szeretni ezt a drága magyar hazát, tanuljuk meg ezt szeretni úgy, hogy áztassuk barázdáit orcánk verejtékével s ha



kell, kiomló vérünkkel, hogy lehessen határai között mindig, örökké boldog a magyar!

\*

Imé, így gondolkozzunk a régi napokról s az elmúlt időknek esztendeiről ezen a nagyjelentőségű napon, a haldokló év utolsó vasárnapján.

A régi időkről való eme gondolkozás pedig telítse meg a szívünket Isten- és hazaszeretettel, e két legmagasztosabb érzelemmel, hogy *igy* éljünk ennekutána mindig, mindörökké; akkor érezzük, hogy csakugyan mely igen boldog, kinek nem kell szánni elvesztett idejét s bánni megbecsülhetetlen óráit. Ma pedig legyünk hálásak a jó Isten iránt mind ez egész esztendei nagy jóságáért, szeretetéért, hogy így igazán hála-telt szívvel énekelhessünk dicséretet az Urnak, kinek esztendei meg nem avulnak, kinek dicsőséges országlása e világ-egyetem felett öröktől fogva mindörökké léssen.

Amen.

HARSÁNYI PÁL.

## GONDOLJÁTOK MEG . . .

— Ó-év esti. —

Agg. 1, 5. *Most azért, ezt mondja a seregeknek Ura: gondolatok meg jól a ti dolgaitokat!*

K. H! A jó keresztyén, ha elvégezi napi munkáját, mielőtt pihenni térne, leborul az ő Urának, Istenének szent színe előtt s imában önti ki szíve buzgó érzelmeit; megteszi ezt minden este; hogynem borulna hát le igaz áhitattal egy egész esztendő nehéz munkája után, annak utolsó estéjén!

Mikor beköszönt az új esztendő, a keresztyén egyház istentisztelettel üdvözli azt; illő dolog, ugyebár, hogy istentisztelettel bucsuzzék is el tőle.

Gondolkodva állunk meg az évnek kezdetén, gondolkodóba esünk annak végén is. Mi tagadás, szokatlanul kiválik ez az este a többi közül s bár, akik itt jelen vagyunk, nem először értük meg azt, mégis megilletődve érezzük lelkünk mélyeig ható komoly, nagy jelentőségét.

Nem tartunk azokkal, akik még ma is csak mulatni szeretnének, mert ime eljöttünk az Úr templomába. Könnyedén, fenhéjazóan fogja fel a világ a legtöbb dolgot; lehet, hogy míg mi itt zsoltárokat énekelünk, fohászkodunk, szent elmélkedésbe merülünk, addig némelyek gunyos elbizakodottsággal kérdik:

— Mi csodálni, mi ünnepelni való van ezen? A föld pontosan futja kimért pályáját. A munkának, melyet öröktől fogva teljesítenie kell, egy szakaszát ismét elvégezte. Ennyi az egész. Halad tovább a maga útján. Olyan ter-

mészetes, olyan érthető valami ez. Semmi okunk sincs rá, hogy különösebb, nagyobb jelentőséget keressünk benne.

Mindez így szárazon elmondva igaz lehet, szerettem az Urban; de kérdem tőletek, mikor kedveseink közül valaki nehéz beteg, a véghez közel van, vagy éppen halodik már, nemde az is csak természetes, az is csupán törvényszerű és mégis nem leverő, elszomorító, megdöbentő dolog-é? Óh, bár ne tudnátok rá megfelelni; de ha szétnézek soraitokon: a könnyes szemekből leolvasom és megértem a választ.

Tudjuk mi jól azt is, hogy az idő örök; sem kezdete, sem vége nincs, részekre nem osztható, mert csak egy idő létezik, az, mely öröktől fogva mindörökké volt, van és lesz. A huszadik század gyermeke ne tudna ennyit? De tudjuk azt is, hogy az időben változások fordulnak elő, melyek közletről érdeklük az embert. A történet, mely az időben lejátszódik, megragadja figyelmünket és azt mondjuk, hogy jogosult a mi vallásos elmélkedésünk e mai estén, mert egy évvel együtt annak minden eseményei megjelennek lelki szemeink előtt.

Feltűnnek a fény és árnyoldalak, megelevenednek a nappalok és éjszakák, elvonulnak gyors egymásutánban, mint hosszú keser-édes álom, majd égi szózat hallatszik, mely így szól: *Most azért, ezt mondja a seregeknek Ura: gondoljátok meg jól a ti dolgaitokat!*

Amit az ige tanácsol, arra alig akad alkalmasabb időpontunk, mint ez a mostani, mikor a multakból okulva, bő tapasztalatokkal, tisztultabb elvekkkel, új eszmékkkel léphetünk át pár óra múlva az időnek egy új szakaszába.

\*

Gondoljátok meg jól a ti dolgaitokat, gondoljátok meg, hogy így iramlük el az élet.

Boldog a piczinyke gyermek a maga igénytelenségében. Öntudata alig ébred, ártatlan lelke eltűnődik kis játékain. A ház, melyben született, a szobácska, ahol lakik: egész birodalma, világa, mindene. Édes anyja ha ölébe veszi, dédelgeti, csókjaival halmazza el: a mennynek tul-

világi örömet véled látni a ragyogó szemek kedves mosolyában. Pajzán ugrándozás közt tölti gondtalan napjait. De jó az élet komoly követelményeivel, munkába fogja a zsenge gyermeket, nehéz szellemi munkába. Majd elérkezik az idő, pályát is választ már, mindig több és több a teher vállain. Felnő, ifjává, hajadonná leszen; mint mondani szokás, kilép az életbe, a meglett koruak közé s im' észreveszi, hogy életének felét tulajdonképpen leélte már, később csupán egy-két tized van hátra még, majd csak évek, végre napjai is meg vannak számlálva. Így iramlik el az élet, miként ez az esztendő. Lássátok, alig kezdtük meg s ime már-már be is fejezzük.

— Ugy vagyon, úgy, amint te mondtad, felelik a multon merengők; igazad van; ah, de ha még egyszer kezdenénk e szakaszt az időnek, máskép' tudnánk azt beosztani, mennyivel üdvösebben töltenénk el, hasznosabban értékesitenők. És visszakivánják gyermekéveiket, mert ha elgondolják azt, mit évek hosszu során, erő és ész árán, eredményként felmutatni bírnak, keserűen kiáltanak fel:

— Nem, nem így oldanám meg feladatomat, óh most már tudnám, mint kell az élet alapját megvetnem s miként kell azon tova építenem!

Jó ember, hiábavaló a te nemes szándékod a multa nézve.

A távozó esztendő gúnymosolylyal felel neked: Hasztalan a vágyad, mitsem ér a töprengésed. Ime lásd, így iramlik el az élet.

Felvonulnak a jelen vitézei is. Megcsodált, irigyelt alakok büszkén verik a mellüket, emelt fővel eldicsekesznek, hogy ők minden napon helyt állottak, egy kötelességet sem mulasztottak el, kivétel nélkül minden feladatukat ezuttal is hiven megoldották. S követelik tőlünk, hogy ezt higyük is el.

A bucsuzó esztendő megfelel nekik: *Ezenképpen ti is, ha mindazokat megcselekedenditek is, amelyek néktek parancsoltattak, ezt mondjátok: Haszontalan szolgák vagyunk; mert amit kellett cselekednünk, azt cselekedtük!* (Luk. 17, 10.)

Utánuk jönnek a jövőben bizakodók. Hivatkoznak ép karjukra, egészséges elméjükre; hanyagságaikat, mulasztásaikat úgy hallgatagon, félig-meddig tán el ismerik; de azért fennén hirdetik, hogy hiszen jön még másik esztendő is, majd ezután, majd a jövőben nagy diadalt aratnak ők, mert mindent, de mindent helyre pótolnak.

A haldokló esztendő suttogó szava hallik: *Ne dicsekedjék a bölcs az ő bölcsességében, se az erős ne dicsekedjék erősségében, se a gazdag ne dicsekedjék gazdagságában* (Jer. 9, 23.). Ezt hallják meg azok, akik a jövőre építenek és értsék meg, hogy ime így iramlik el az élet.

\*

Gondoljátok meg, hogy így enyésznek el örömeink is.

Óh, mi szép a tavasz, az ébredező kikelet pattogó rügyeivel, feslő bimbóival, tarka virágaival. Mily biztató a felhőtlen ég azurkék, bájos színével. Milyen megnyugtató a csendes tónak sima tükre ezüst csillogásával!

Óh, mi szép az élet, ha a boldogság rügyei, a remény bimbói, az öröm tarka virágai ékesítik. Mily biztató, ha sorsunk egét egyetlenegy felhőske sem komoritja el. Milyen megnyugtató, ha csendesek napjaink, mint a viz sima tükre!

Nem, nem siralom völgye ez a föld, nyílik itt számkra öröme virága is. Még a bilincsbe vert szegény rabnak is, ha börtöne kicsiny ablakán szeliden betekint a nap éltető sugára, ha egy-egy jó szót szólnak hozzá őrei, vagy ha kiengedik olykor, hogy meglássa a ránk boruló mennynek végetlen boltozatát: még annak is van néha öröme. Még a nehéz beteg is, ha egyszer-egyszer enyhülnek kinjai, mikor szerető kéz gyöngéden letörli homlokáról a lázverítéket, vagy mikor szeretteinek jóságos, résztvevő arczát látja: még a nagy beteg is tud örülni az ő nyomorúságában.

Alig tévedünk, ha azt állítjuk K. T! hogy nem képzelünk olyan embert, aki életében soha ne örült volna; hiszen a viszontagságokhoz, nyomorhoz, szenvedéshez any-

nyira hozzászokott, a bajokban megedzett emberszivet oly könnyü megörvendeztetni.

A távozó év bizonyára hozott mindnyájunk számára örömet, boldogságot is. A férfi mikor egy-egy rég óhajtott, kedvencz tervét keresztül vitte; a nő, hogyha házát az apróbb részletekre is kiterjedő jó rendben tarthatta; a szülő, midőn gyermekének haladását tapasztalta; a gyermek, mikor szüleinek megelégedését élvezhette és az élet meg nem számlálható, különböző fordulatai lehetetlen, hogy egy-egy felhőtlen nappal be ne köszöntöttek volna hozzánk is.

Tegyünk őszinte vallomást itt Istennek házában: Igen, beköszöntöttek! Ah, csak a *mult*ban ne kellene mondanunk! De lám, ha valamiben kedvünk telt is, ha voltak kedves, feledhetetlen napjaink, melyekre talán, mint életünk legszebb idejére tekintünk vissza, vagy a melyeken szívünk szerint elmondhattuk: Ime, mégis jó az Isten, ime gondot viselt rólunk, gyarló teremtményeiről . . . hová lettek, hová tűntek, merre vannak azok, ki hozhatja vissza őket valaha?

Ridegen, komoran hangzik a felelet: Senki, senki! Lásd, gondold meg, örömeid így enyésznek el, miként engem látsz most elenyészni — ezt mondja a búcsuzó esztendő.

\*

De gondoljátok meg azt szintén. K. T! hogy így mulnak el fájdalmaink is.

Van-e fájdalom a világon? Azt ugyebár nem kérditek, nem kérdi senki, mert tudja minden, hogy mig a kebelben szív s a szivben érzés honol: addig osztályrészünk lesz e földön a fájdalom.

Sokszor sajog a kebel, sokszor emészti keservben önmagát, gyakran vigasztalannak tűnik érzetünk, nem egyszer úgy rémlik, mintha megszűnnék körülöttünk minden, nem léteznék ránk nézve semmi más, csak az az egy, csak az, ami halálra gyötör.

Fáj a csalódás, fáj a vesztés, a halál; ha sirba kísérik azt, ki hozzánk oly közel vala, még ha régen történt

is. A temető halottjait nem adta vissza ez az esztendő sem, de újabb szomorúságot, gyászt, azt hozott eleget.

Mintha a négy ős elem: tűz, víz, föld, levegő összeküdték volna az ember ellen ádáz bosszura, annyi rémitő, hogy úgy mondjam, hajmeresztő szerencsétlenséget zuditottak rá.

Bányák égése, tüzhányó hegyek kitörése, földrengések, árvizek, sáskajárás, járványok és ki tudná még miféle borzasztó csapások jelentkeztek gyors egymásutánban.

Ez a bucsuzó év is sok jó szívet sebzett meg, sok boldogságot dult fel. Szedett a halál áldozatot a mi egyházunk tagjai közül, e város nagyaiból is. Sőt e hazának nem egy fia, ki még lánglelke egész hevével üdvözlé a fölkelő évet, ma már ott a másik hazában várja a lemenőt.

Megtört remények, fájó csalódások, nagy veszteségek, meghiusult vágyak sűrű utjelzői az elhaladt időnek.

Gondoljátok meg csak, mily kétségbeesetten veszedelmes helyzetben volt szegény magyar hazánk; már-már azt hittük, hogy mindenestől fogva megemésztetünk, hogy összedőlnek alkotmányunk évezredes oszlopai s maguk alá temetnek mindent, mit alkotánk.

Megállítjuk egy pillanatra az időt, hogy szemére lobantsuk összes vádjainkat; de a megvénhedt esztendő ismét csak azt feleli: Lássátok, így mulnak el a fájdalmak is, rohamosan és kérlelhetetlenül, miként én tűnök el, megvádolt, panaszos, elaggott ó-esztendő.

\*

Beszélj, beszélj nekünk, te lenyugvó esztendő, mondd, hogy ha eliramlik is az élet, de azért és éppen azért munkálkodnunk kell szakadatlanul!

Beszélj, beszélj nekünk te lenyugvó esztendő, taníts, hogy ha elmúlik is az öröm, de azért és éppen azért ne keressük azt szorgosan, ne hajhászszuk lázasan az élvezeteket, meghozza azokat az idő, mikor jónak látja.

Beszélj, beszélj nekünk te lenyugvó esztendő, bátoríts, biztass, hogy ha sebet üt is a fájdalom a halandó szívéen,

még ha gyógyíthatatlannak látszik is az, tűnik, enyészik, miként enyész el önmagad.

És mi mindannyian, küszöbén a kétes jövőnek egy újabb szakaszának, gondoljuk meg jól a mi dolgainkat, kérjük hő fohászában, gyermeki alázattal a mennyei Atya áldását azokra s adjunk buzgó hálát annak, aki mindez ideig megsegített; bármi legyen sorsunk, ha jó keresztyének vagyunk, csak az lehet sóhajunk ez estén: Mind jó amit Isten tész, szent az ő akaratja mindörökké!

Amen.

RÉVÉSZ JÁNOS.



## ELHANYATLOTT A NAP.

— Fialtal családapa fölött. —

Jerem. 6, 4. *Jaj nekünk, mert elhanyaglott a nap és meghosszabbultak az estvéli árnyékok.*

A Juda országának nyomoruságát jósoló profétának szavai ezek: *Elhanyaglott a nap, meghosszabbultak az estvéli árnyékok.* Amit Jeremiás, Juda népére vonatkoztatva, borus érzelmek között, panaszos ajakkal profétált: ama kesergő, bánatos szavakat elmondhatjuk e koporsó fölött is.

Mert ha a boldog családi életet nappalhoz hasonlítjuk: akkor a nap, mely maga körül meleget áraszt, áldást osztogat, nem más, mint a családapának meleg szeretettel övéért dobogó szive, övéinek boldogságáért munkálkodó szorgalma és gondoskodása. S ha e dobogó sziv kihül, ha a szorgalmas kezek tehetetlenül aláhullanak: elhanyaglott ezzel a nap, és meghosszabbultak az estvéli árnyékok. Akkor a nappalnak verőfénye helyett gyászos éjszakának fekete palástja terjeszti ki szomoruságát a család fölött.

Éjszaka! . . . Sötét éjszaka! . . . Gyásznak éjszakája! . . . Jertek, atyámfiai, elmélkedjünk néhány szóban ez éjszakaról e koporsó fölött.

\*

Ha a nap aláhanyaglott, meghosszabbulnak az estvéli árnyékok, majd sötétség leszen. Így van ez a természeti világban. Sötétség leszen; amikor szemeink nem látják a teremtett dolgokat; nem látják a természetnek pompáját, a virágos mezőket, nyíló virágokat. Nem látunk semmit, csak azt az áthatlan, vak sötétséget, mely a maga félelmes

homályával körülvesz mindenfelől. Nem látjuk az irányt sem, mely felé haladnunk kellene. Csak tapogatózva járhatunk. Ha megtámadnak, nem tudjuk, honnan jő a veszedelem. Nem tudjuk még magunkat sem védelmezni, annál kevésbé azokat, kik velünk együtt haladnak. Nem, mert az éjszaka sötét és mi ebben tehetetlenek, gyámoltalanok vagyunk.

Sötétség, gyámoltalanság . . . bizony ez szakadt reád is, te szálanomra méltó, gyászoló család.

Nektek már az élet virágaiban örömötök nem telik. Nem is látjátok azokat, ajkatokról a mosoly, mint költöző madár, elvándorolt. Szemeitekben az öröm vidámságát könnyek patakja váltja fel. Óh, ti nem láttok magatok körül semmit, csak ezt a sötétséget, csak ezt a mérhetetlen veszteséget, csak ezt a koporsót, melybe belezártátok mindeneteket, a hűséges férjet, a szerető édesapát. A napot, mely aláhanyatlott!

Sötétség és gyámoltalanság szakadt reátok. Csak tapogatózva járhattok ezentul, mert az özvegységnek és árvaságnak éjszakájában nem lesz napfény, mely irányt mutasson. Nektek nincs már, aki véstől oltalmazzon, igaz szeretettel bajoktól védelmezzon.

Elhanyatlott a nap, meghosszabbultak az estvéli árnyékok, jaj néktek!

Óh értjük, értjük sziveteknek háborgását. Értjük és érezzük a könnyeket, mik pilláitokról alápermeteznek.

\*

De a sötétségen és abban való gyámoltalanságunkon kívül vannak az éjszakának megnyugtató jelenségei is.

Mikor a legvakabb sötétség veszen körül; mikor szeminkkel bármerre tekintünk is, semmit sem látunk; mikor az irányt végképpen elvesztettük s gyámoltalanságunkban egy lépést sem tudunk tenni tovább; mikor mindezeknél fogva kétségbeesés szorongatja szivünket s azt hisszük, hogy minden elhagyott, hogy végképpen veszve vagyunk már: akkor egyszerre csak szétszakadoznak az égnek felhői, szelid fényét aláhinti a hold s feltünedeznek apránként az éjszakának ragyogó szövétnekei, a biztató csillagok.

S úgy vesszük észre, mintha kezdenénk már látni. A tárgyakat jól meg tudjuk különböztetni. Látjuk az irányt is, mely felé haladnunk kell. Félelmünk, aggodalmunk, kétségbeesésünk a homálylyal lassanként tűnedezni kezd s elhagyatottnak, tehetetlennek, gyámoltalannak sem érezzük már magunkat.

Te bánatos özvegy, ti apró árvák, tudjátok-e, hogy e reátok borult sötét éjszakának is vannak csillagai, van szelid fénynyel világító holdsugára.

E holdsugár: a vallás; e csillagok: a hit! Anyánk helyett anyánk; apánk helyett apánk; minden helyett minden ez nekünk.

Ez apasztja el a könnyek forrását; ez gyógyítja meg a sajtó sebeket; ez hoz fényt, világosságot a bánat éjszakájába.

Imádkozzatok azért mind reggel, mind estve. Mikor érzitek, hogy könny gyül szemeitekbe: imádkozzatok! Mikor üresen látjátok a házban a legdrágább helyet s szívetek elszorul: imádkozzatok! Mikor álmaitokban vele vagytok kedves együttlétben s felébredve, a kegyetlen valóság marczangolni kezd: imádkozzatok! Minden foglalkozásnál, minden lépésben, ahol és mikor az ő hiányát érzitek s fojtogatni kezd a keserűség: csak imádkozzatok!

Mert hatalmas ellenség a bánat, melyet csak egy fegyver győzhet le: az imádság. Mert sötét a szomorúság éjszakája, melyet csak egy fény törhet át: a vallás, a hit!

Óh, keressétek hát ezt a holdat és ezeket a csillagokat. Ha mindennap csak egy parányt találtok is meg belőle, érezni fogjátok, hogy mindennap ugyanannyival könnyebb lett szíveteken a bánat sulyja.

Hogy ez éjszaka reátok borult: azon mi már nem segíthetünk. Ki tudja miért, az Isten parancsolta ezt. De hogy ez éjszakában szelid fény támadjon, az rajtatok is áll.

És most válnotok kell . . .

VISKI GYULA.

## AZ ÉLET IGAZI MEGSZENTELÉSE.

— Nyolcz egyházi beszéd a Miatyánk alapján. —

### V.

Máté 6, 11. *A mi mindennapi kenyerünket  
add meg nékünk ma.*

A menny legmagasabb virányaira jutottunk a Miatyánk első három kérésének tárgyalásánál. Ezek után jön a kenyér kérése. Az Isten nevétől, az Isten országától leszállottunk a földi élet mindennapi szükségleteihez, mert a negyedik kérést a lelki életre vonatkoztatnunk nem szabad.

Az Ur Jézus Krisztusnak imájában a fenséges mennyei kérésektől az egyszerű kenyérkéréshez megtaláljuk az átmenetet egyrészt abban, hogy az előző kérés a *földdel* fejeződik be, másrészt pedig amaz igazságban, hogy az élet föntartásához szükségelt eszközök a mennyei élethez való fölemelkedés alapfeltételét képezik. Az Üdvözítő a három-három szellemi kérés közé úgy állítja oda a földi szükségletekért való kérést, mint a fának a törzsét, mely a nedvet közvetíti a gyökerek és a korona között. Valóban eme kérést a középhely illeti meg. A földi szükséglet az ő elvitázhatatlan jogát csak az Isten-adta korlátok között nyerheti.

*A negyedik kérés megszenteli a földi élet szükségleteit.*

Mert

1. *a földi javakat Isten adományának jelenti ki;*
2. *szorgalmas munkára kötelez;*
3. *megelégedésre tanít.*

### 1.

*A mi mindennapi kenyerünket add meg nékünk ma.*  
Aki így imádkozik, atyámfiai, az elismeri az Istentől való

függését. Hitteljes vallomást teszen: Az én életem pályafutásának meghosszabbításában Istenre vagyok utalva. Az önhitt ember, aki úgy vélekedik, hogy földi útja önerejétől függ, ellentétben áll a negyedik kéréssel. Az önerőben való bizakodás elzárja a Miatyánk előtt a szívhez vezető utat, valamint a szívtől az Istenhez való emelkedést. A vasárnapi üdvözetek hasonlatosak az üde virághoz. A menny harmatcseppjének kell reájok mosolyognia s őket megvilágítania. Mi nem akarunk a természeti tünetmények és a mennyei gondviselés viszonyainak nehéz tárgyalásába belebocsátkozni. Egyszerűen imára kulcsoljuk kezeinket, egymást térdhajtásra ösztönözzük. Alázatosan, de mégis öntudatosan óhajtjuk vallani: Mennyei Atyám! ami vagyok, egyedül általad vagyok, amim vagyon, az mind tőled származik. Vagy amint a vallásos költő zengi:

Valamim van, mindenem  
Sajátod, óh Istenem.

Ha képes vagyok dolgozni, az a te műved; ha végzett munkám sikeres, az a te áldásod. Ha képtelen vagyok a munkára és mégis élek, úgy te vagy az, aki gondoskodik én rólam. Nem, nem büszkélkedhetem, hogy munkám sikere erőmtől, bölcségetemtől, ügyességetemtől függ. Dicséret, dicsőség legyen neked legfőbb jó, minden jók adója, felséges Isten! Amit a mi Atyánk teremtett, azt fenn is tartja. Ez rajtam is bebizonyosodott. Óh mondjátok, kell-e szégyenkezünk e vallástételünk miatt? Ellenkezőleg, emelt fővel mondhatjuk, hogy még nem találtak fel oly igazságot, amely eme vallomástételünknek igaz voltát kétségbe vonhatná és nem is találnak fel soha.

Függésünk tudatában kérjük a mindennapi kenyeret. Nagyon üdvös napirendnek tartjuk azt, ha az étkezést megelőzi az asztali ima. Így nyernek felsőbb megszentelést a földi ételek. Avagy nem értékesebbek-e, ha azt mondhatod rólok: Istennek adományai ezek.

Az anyagiság tulbecsüli a földi javakat, azokban emelkedik vagy esik, a túlzott lelki elfogultság pedig megveti azokat. Mind a kettő helytelen túlzás és nem keresztyéni felfogás.

Tekintsd meg az Üdvözítőt. A földön teljesen az örökkévalóságban élt ő. Egész pályafutása mennyei volt, de mégsem találod nyomát annak, hogy a földöt megvetette volna. Ha megszegte övéinek a kenyeret, előbb hálákat adott az ő Atyjának. Ha a kenyérral ártatlan örömet szerzett másnak, úgy ő maga is változatlan örömmel élvezte azt. A lelkileg elfogultak ócsárolták, szidalmazták őt, ezt mondván: *Imhol a tobzódó és részeges ember, a fukaroknak és a bünösöknek barátjok* (Máté 11, 19.). De ő mit sem törődött ezekkel, sőt hangsúlyozta, hogy a földi élet szükségleteiben lássuk meg az isteni rendet, becsüljük meg a szükségleteket, a földi javakat, mint Isten adományát, így lesznek a földi élet szükségletei számunkra valódi javakká.

Szívünk mélyéből buzgón hálákat kell adnunk a negyedik kérésért. A kenyér kérése megszenteli a földi javakat. Mély tisztelettel töltik el az imádkozót eme földi, isteni javak. A kenyérkérés megoltalmaz minden pazarlástól! Mily örömmel élvezheti az imádkozó a földi javakat! Kedves atyámfia, ne pazarold Isten adományát! A földi javak megbecsülése ékesíti a keresztyént, nem pedig azok kicsinylése. Nem az örökkévalóság az ő mennyei kincseivel, hanem a bűn s egyedül a bűn szentségteleníti meg a földi javakat. A földi javak az által szenteltetnek meg, ha azokat Isten adományának tekintjük.

Tudod-e, atyámfia, mi által szerzesz tudomást arról, vajjon a te földi javaid meg vannak-e szentelve? Gondolj a háládatosságra! A háládatosság visszénye Isten adományának. Ha a földi szükségletek, mint Isten adományai világítják be szivedet, úgy szivedből a háládatosság tükröződik vissza. Mindenesetre a kért és háládatossággal élvezett kenyér valódi jóvá változik. Vajha hálával fogadnók a mindennapi kenyeret.

## 2.

Embertársaink, akik előtt az imádkozás ismeretlen, így szólnak: Mi nem kérjük a mindennapi kenyeret, hanem munka által kiérdemeljük azt. És azt hiszik, hogy valami hatalmas érveléssel hozakodtak elő, magukat a legszorgalmasabbaknak tüntetik fel, míg az imádkozókat renyhéknek

tekintik. Mily megfordított, ellentétes állítás ez! Ha a renyheség és kedvtelenség körülhálóz engem, akkor van egy jó, bizonyos ellenszerem! Imádkozom. Lelkem elé állítom a Miatyánkot s a három első kérés a mindennapi életből kiemel, feltünteteti felsőbb hivatásomat. A negyedik kérés pedig körülvesz engemet s felém hangzik intő szava: Nem szégyenled-e magadat? A mindennapi kenyeret kéred magad számára, hogy lehetsz akkor lusta? Fülemben cseng az ének szava:

Nem henyélni, munkásságra  
Helyheztettem e világra.

Nem bizony, felelek. Igazad van, kérni és lustálkodni: az nem egyezik meg egymással. Előre, fel a munkára! Az igazságosság utolsó szikrájának ki kellene aludnia, ha valaki imádkozna a mindennapi kenyérért s munkáját nem szorgalmazná. Vajjon Isten hasonlatos volna-e az együgyű atyához, aki gyermekeit ellátja a mindennapi kenyérrel, anélkül, hogy a munkát megkivánná tőlök? Nem! Ugy akarja adni a mindennapi kenyeret, hogy gyermekeinek szorgalmas munkáját megáldja. Hűséges munka érdemli a mindennapi kenyeret. A renyheségnek nincs jövője.

*A mi mindennapi kenyérünket add meg nekünk ma.* Eme kérdésben *a mi* kenyérünket kérjük. Mikor nevezheted kenyeredet joggal *tulajdon* kenyerednek? Akkor ha erődöt és idődet szorgalmas, munkás kézzel kihasználod, máskülönben nem. Mert ellenesetben nem a magad kenyérét, hanem a másét eszed. A lustaság egy neme a lopásnak. Van azonban a vasszorgalomnak egy más neme, amely hamis uton, tisztességtelen eszközökkel, mások kárának előidézésével gyűjti a földi javakat s ez a kapzsi embernek az útja. Ez hűtlen sáfárkodás. A kapzsiság nem eszi a maga kenyérét. A renyheség hasonló a here méhhez, a kapzsiság pedig a vérszipolyhoz. A herék és piócák nem tartoznak a negyedik kérést imádkozókhoz. A negyedik kérés szétválaszthatatlan szövetségkötés a szorgalmas és hűséges munkával.

*A mi mindennapi kenyérünket add meg nekünk ma.* Eme kérés munkánkat megszentelt gondolatokkal hatja át. Ime egy néhány: A földi javak Istennek adományai.

Istennek alaptörvénye, hogy dolgoznom kell. Tehát az én munkámat Isten áldása koronázza. Mily gyorsá és munkássá tesz engem eme tudat. Mily ösztönt csepegtet szívembe, hogy kihasználjam időmet, erőmet, tehetségeimet! Avagy Isten akarata előtt nem hajolnál-e meg? Mindazt amit szerény hivatásom mezején teljesítek, Isten védő paizsa alatt cselekszem. Atyám! mily jóságos vagy, hogy munkámat nemesíted, hogy segítségedre lehetek a magamról és másokról való gondoskodásban. Atyámfiái, nincs-e igazam, midőn azt állítom: A negyedik kérés megszenteli a földi élet szükségleteit.

Munka és fáradság teszik becsessé az életet. Boldog aki ezt tapasztalta. Atyámfia, mily szánalomra méltó vagy, ha a boldogságot és megalégedést a munkán kívül keresed! Szerencse a munkánál és a munkában: ez Istennek áldása, amely a kérő és hálaadó szívet megörvendeztet. A munka, a hűséges és lelkiismeretes munka nélkülözhetetlen életszükséglet. Egyetlen egy ember sem sajnálatra méltóbb, mint a teljesen munka nélkül való. Mindaz, ami kedvet és örömet, szorgalmat és hűséget nyújt a munkánál: megszenteli a földi életet. Ezt teszi a negyedik kérés. Imádkozzál és dolgozzál! S figyelembe véve életedet, vajjon nem fogod-e te is vallani a zsoltáriróval: *Gyermek voltam, meg is vénhedtem, de soha nem láttam, hogy az igaz elhagyatott volna és az ő kenyérkereső magva.* (Zsolt. 37, 25.).

## 3.

A negyedik kérés eme szava: *mindennapi*, nagyon kemény dió a nyelvészeknek. Az imádkozót azonban nem gyötri, hogy az Ur eme szava: *mindennapi*, azt jelenti-e, hogy a holnapi kenyeret, vagy a szükséges, vagy az elégséges kenyeret add meg nekünk. Akár így, akár úgy legyen, mi a legközelebbi időre szükséges kenyeret kérjük. Ne vedd e kérést szűk értelemben! Gondolj mindarra, a mi az élet fentartására kívánatos és szükséges. Azonban tág értelemben se vedd! Gondolj mindig arra, ha vajjon, amit kérsz, a létfentartáshoz feltétlenül megkívántatik-e? A mindennapi kenyérben kérjük a mindennapi utravalót a



mi földi vándorlásunk idejére. Meg vagyon számodra az Isten által vont korlát. A földi jó nem életcél, hanem csak életeszköz.

Első tekintetre a három első kéréssel szemben a negyedik kérés oly közelállónak tetszik. A látszat azonban csal. A földi, az érzéki ember jobban szeretné a földi javakról szóló kérést, mint a kenyér kérését. A kenyérkérés ellentétben áll az anyagias gondolkozással. Az érzéki, a kapzsi embernek, a világfinak képmutatónak kell lennie, midőn eme kérést imádkozza. Lélekben és igazságban csak az engedelmes sziv imádkozhatja. Eme kérés a megelégedésre nevel.

Avagy veszítünk-e az által valamit? Távolról sem! A földi vágy megszejteleníti a javakat és azok boldogító erejét elveszi. Gyűjthetsz annyi földi kincset, amennyi erődből telik, a sóvárgó szivünek kamráját nem töltheted meg. Sem az Isten, sem az egész világ ki nem elégítheti őt. Semmisen szerez neki igazi örömet, amennyiben szive mindig az után vágyódik amit még el nem ért. A sóvárgás ellentéte az elégedettségnek. Az elégedett embernek kevés kell, hogy sokja legyen. Az elégedettségnek oly tehetősége van, hogy mindig talál feleslegest az Isten adományaiban, ami szivét és lelkét kielégítheti. Az elégedettség a mulandóság tengeréből bármily gazdag zsákmányt halászhat ki, mégsem szennyezi be önmagát és nem használja hiábavalóságra a gazdagságot. Az elégedettség a földi javakat arra használja, hogy velök másoknak is örömet, boldogságot szerezzen. A negyedik kérés megelégedésre neveli az embert. Így szenteli a negyedik kérés a földi javakat Isten által megszentelt örömforrássá.

A természeti ember nem imádkozhatja eme kérést: *A mi mindennapi kenyерünket add meg nekünk ma.* Legfeljebb azt kívánná: *Az én mindennapi kenyéremet add meg ma.* Elégedettségre kell önmagadat nevelned, akkor beáll az önállóság, amely a családi kérésnek azt ad: *Atyánk, add meg a mi mindennapi kenyéruket.* Akkor irigység nélkül láthatod azt, hogy másnak bővebben jut az áldásból mint neked. Te kötelességnek tekinted, hogy a fölöslegből másnak segítséget nyujts. A földi szükségleteknek

mily megszentelése ez, midőn az önzetlen szeretet szolgálatában áll.

S mit szóljunk a betegekről, az inségben levőkről? Boldogok, ha a negyedik kérésre való tekintettel szükségökben jó lelkiismerettel bírnak! A többinél a gondoskodó atyai hűségbe ajánljuk őket és utasítjuk a hatodik és hetedik kéréshez. A kenyérkérést eme kérelemmel zárjuk be: Mennyei Atyánk! szenteld meg a mi életszükségeinket, hogy azokat a te adományodnak tekintsük, hűséges szorgalommal várjuk és elégedetten élvezzük! Cselekedjed, hogy földi életünk szentelt edénye legyen amaz örök javaknak, melyekért a három első kérésben fohászkodunk.

Amen.

*Dr. Latrille után*

HAJDU LAJOS.

## AZ ÉLET IGAZI MEGSZENTELÉSE.

— Nyolcz egyházi beszéd a Miatyánk alapján. —

### VI.

Máté 6, 12. *És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk azoknak, akik mi ellenünk vétkeztek.*

A Miatyánk kéréseit különféle módon lehet osztályozni. Mi eddig hét kérésre osztottuk. A negyediket, vagyis a földi javakért elmondott kérést olyannak tekintettük, amelyet három-három mennyei javakról szóló kérés előz meg és követ. Az ötödik kérés kettős, de a hatodikat és hetediket is ilyen kettős kérésnek vehetjük s egybefoglalhatjuk. Akkor csak hat kérést tárgyalunk s két részre osztjuk a Miatyánkot három-három kérésben. Az első három a mennyei élet örök virányaira emel föl, a következő három pedig a földi élet alacsony voltát tárja elibénk. A kenyér kérése függő viszonyunk beismerését tartalmazza. Az ötödik kérés még inkább feltünteteti gyöngeségünket, amennyiben ezen kérés imádkozása által bevalljuk bűnösségünket. Az ehhez csatlakozó kettős kérés pedig rettenetes veszedelmekkel foglalkozik, melyekből önerőnkkel képtelenek vagyunk kiszabadulni. Minket, nyomoruságos, bűnös teremtményeket Isten az örökkévaló magaslatokra akar előbb fölemelni, hogy a három első kérésben magunkba szivjuk az üdítő mennyei levegőt.

Utolsó elmélkedésünk alkalmával a kenyérkéréssel foglalkoztunk. Mit használna nekünk földi életünk előmozdításánál a kenyér, ha lelkünknek legfőbb életszükséglete hiányoznék? Mit nélkülözhet legkevésbé a mi lelkünk?

Reményilem, velem együtt feleled: bűneink bocsánatját.  
Ezen oknál fogva az ötödik kérést

***az egy szükségesért való kérésnek tekintjük, amelyre lelkünknek olyan szüksége van, mint semmi másra.***

Eme szükséges egynek *elnyeréséről* és *élvezetéről*,  
t. i. bűneink bocsánatjáról akarunk szólni.

1.

Ismert szép mondás az, hogy a költők a természet és az emberi szív profétái. Az volna ennek a közelebbi értelme, hogy ami a természetben és az emberi szívben el van rejtve, azt a költők napfényre hozzák, hogy mint egy kinyilatkoztatás jelenjék meg, hogy a bűnt, a vétket ostorozzák, mint a hajdankor profétái. Sajnos azonban, sok könnyelmű hőst találunk a költők műveiben, kik nem egyszer azt éneklik meg, hogy a bűn szeretetreméltó gyöngegség, a véték sötét hiedelem; de olykor ismét fölülemelkednek az emberek erején, a bűnnek komolyságát és a véték iszonyu súlyját festik. Lelkükből az emberi nemet megrázó fájdalom jajjai törnek elő. Mit használ az önámítás, a hazudozás, a nevetés és enyelgés? Mit használ amaz állítás: Bűn nincs, az ember a körülményektől függ, azt teszi amit tennie kell. Mit használ mindez, midőn az, aki eme tételt felállítja, nem szabadulhat a belső bírótól, aki tetteit vétékül tulajdonítja neki és eme hitegető állításai daczára is vétkesnek nyilvánítja őt!

Tudod te is, tudom én is, tudjuk mindnyájan, mit követünk el napról-napra: igazságtalanságot, vétket, mulasztást, mely mint nehéz teher nyomja vállainkat. Igen gyakran állítjuk, hogy nem minden bűn véték. Hozzátesszük, hogy nem lehet az embert minden bűneért felelősségre vonni. Azonban — tekintetbe véve a mi életünk utait, melyek osztályrészül jutottak, tekintetbe véve a vallás erkölcsi segéd-eszközöket, melyek rendelkezésünkre állanak — számtalan oly dologért kénytelenek vagyunk önmagunkat felelősségre vonni, amelynek másként kellene lennie és másként lehetne, mint ahogy van.

— Nem tehettem jobbat, nem járhattam el másképpen,

nem vagyok reá képes: az efajta nyilatkozatot a legsúlyosabb véteknek kell tekintenünk, midőn bűnünket akarjuk tisztára mosni vele. Ösmerjük a büntudat gyógyíthatatlan hatását is, mely megterhel, akadályoz és ijeszt bennünket. A békét megbolygatja, bensőnket felemészti, az örömet elüzi. A félelemnek a királya, a szükségnek a fulánkja s minden sebnek a mérge. Épen azért egyike a legelső életkérdéseknek: Miképen szabadulhatok meg a büntől?

Be kell vallanunk ama samáriai nővel, aki Jákob kutjánál Jézussal beszélt: *Megmonda nekünk mindeneket, amelyeket cselekedtünk* (Ján. 4, 29.). Igen, megmutatta nekünk a bűn komolyságát. Kicsiny, finom bűnöket nem ismerünk többé. Minden bűn nehéz és komoly, mert mindegyik Isten megsértése, parancsának áthágása. Akár önmagunkban vétkezünk, akár mások ellen: nem nyugtathat az meg bennünket, hogy mi azt a magunk részéről nem sajnáljuk és felebarátaink megbocsátják nekünk. Önnön lelkiismeretünk vádol bennünket Isten előtt bűnösséggel. Isten elé állítatunk. Mi nem tudunk, de nem is akarunk elrejtőzni a tulajdon könnyelműségünk alkotta paradicsomkert virágai és bokrai mögé, de nem is takarózhatunk illatos fügefalevéllal. Ugy, amilyenek vagyunk, bűneink sokaságával, úgy állunk Isten előtt.

Előtte czéltalan minden szépítés, minden mentegetőzés. Hiábavaló minden ígélet. Ha büntelen jövőre számíthatnánk, mit nyernénk az által is a bűnnel telt multért? De a büntelen jövő e földi életben csak álom. Isten előtt pedig, kinek nevét megszenteljük, elmulik minden álom. De, atyámfiai, még sem jutunk a csüggedés fertőjébe. Mégis a vétek nem királya többé a félelemnek. Meg van fosztva trónjától. Jézus Krisztus fosztotta őt meg. Bűn, hol van a te fulánkod; vétek, hol van a te diadalmad azóta, amióta Jézus Krisztus a kiszáradt emberi ajkakát eme kéréssel üdítette fel: *Bocsásd meg a mi vétkeinket!*

Isten a történelemben maga véste be az ő gondolkodásának a képét. Midőn a Jézus Krisztus által kibékítette a világot önmagával, akkor megigérte, hogy a bünt nem beszámítani, hanem elengedni akarja. A szent szeretet, ama végtelen kegyelem, amely minden gondolkodásnak

felette áll, Isten maga az, aki tárt karokkal kegyelmesen lehajlik a bűnös emberhez. Hogy vajjon Isten megbocsátja-e a bűnt: ez nem kérdés tárgya többé.

Az egyedüli kérdés csakis az lehet, vajjon oly edények vagyunk-e, amelyekbe Isten az ő bűnbocsátó kegyelmét beleöntheti? Akkor lesz oly edény, ha büneidnek komoly megbánása s a te Megváltód megismerése képessé tesznek eme kérés imádkozására: *Bocsásd meg vétkeimet*. Ha ezt szived mélyéből imádkozod, akkor Isten meghallgat téged.

S mit nyersz ez által? Sokat érsz-e kérésseddel, midőn büneidnek fájdalmas, szégyenteljes következményeit úgy is meg kell érned. Tulajdonképen akkor nem a bűnöknek bocsánatját, hanem a bűn következményeinek elhárítását kellene kérned. Az evangéliom azonban nem jogosít fel ilyesmire. Nem! Tudatában kell lenned annak, hogy ki vagy békitve Istennel. Mint az ő gyermekének — habár nagyon engedetlen gyermeke vagy — szabad Isten atyai szívére borulnod. E mellett azonban alázatosság kívántatik tőled, amely tetteidnek következményeit szívesen viseli. Avagy nem vennéd-e föl bocsánatra méltó gyermekedet karjaidra te is, ha szintén nem is háríthatod el büneinek szomorú következményeit? A véték börtönéből megmenekedve, kicsuszva a bűntudat hálójából, elfutva a lelkiismereti mardosás fogai elől, siet, repül a lélek az atyai szívhez. Meg van váltva s békéje nagyon.

## 2.

Feltétlenül meghallgatja Isten eme kérésünket: *És bocsásd meg a mi vétkeinket. Ő maga int bennünket: Békéljete meg az Istennel!* De e mellett az Ur éppen eme kéréshez hozzátesz egy toldalékot, amelyet feltételként kell tekintenünk. Szent leczkénkben világosan mondja az Ur: *És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk azoknak, akik mi ellenünk vétkeztek.* Daczára ennek, az isteni bűnbocsánat nem jutalom, amelyet a mi bűnbocsánatunk által elérhetünk és elnyerhetünk. A Miatyánk nem mindenki számára való ima. Jézus Krisztus tanítványainak adja ezt az imát. És kik az ő tanítványai?

Azok, akiket a kegyelem állapotába helyezett, akik általa élvezik bűneiknek bocsánatját. Valóban, Jézus csak igazán megkegyelmezetteknek ad bátoritást, hogy az ellenök vétetteknek úgy bocsássanak meg, amint ő kívánja tőlük.

Kétségen kívül nem azt gondolja ez által: kérjük a jó Istent, hogy oly mértékben bocsásson meg nekünk, mint amily mértékben mi megbocsátunk az ellenünk vétőknek. Mikép' lehetne ily képtelenséget Jézusnak tulajdonítani, aki az adósról szóló példázatban Isten ellen való vétkeink nagyságát tizezer talentommal, embertársaink ellen elkövetett vétkeinket pedig száz garassal jelképezi. Nem; ne legyen ez mértéke a viszonzásnak; hanem a mi bűnbocsánatunknak a mértéke az isteni bűnbocsánathoz viszonyítva.

Ezt kell azért mondanod: Mennyei Atyám, bármily szegény vagyok, a te kegyelmed én rajtam nem volt hiábavaló. Lásd, ma is megtisztítottam magamat a bosszútól, az ítélkezéstől, a haragtól. Kegyelmed számára van hely szívemben. Folytasd munkádat. Bocsásd meg bűneimet újból.

Az ötödik kérés toldaléka megmutatja nekünk az utat, amelyen haladva élvezzük azt, amit nyújt nekünk bűneink bocsánata.

Itt látod, atyámfia, mily egyetértésben él egymással Isten igazságossága és Isten szeretete. A szeretet által Isten igazságossága az ő jogához jut. Istennek követelményei elnézők s a mi bűneinkért nem hajtják végre a törvényt. Immár jön a kegyelem. Ez adja meg az erőket, melyek által létre jön az engedelmesség. Istentől a bűnbocsánatot elnyerni annyit jelent, mint új életet kezdeni, új teremtménynek lenni. É lélekben való megújulást önmagadnak és Istenednek örömeire akkor viheted keresztül, mikor a régivel a legélesebb elentétben vagy: Ösmered-e kissé önmagadat? Óh, miképpen mond ellent az alapos bűnbocsánat az önhiúságnak. Hogy másoknak megbocsáthass, át kell hatva lenned szilárd tapasztalatokkal afelől, hogy Istennek megkegyelmezett gyermeke vagy. *Miképpen mi is megbocsátunk azoknak, akik mi ellenünk vétettek* — aki eme kérést mint egy valódi tényállást képes Istenének bemu-

tatni, az tegye azt örömmel és büszkeséggel. Valóban, akkor meg van váltva.

De légy gondos, atyámfia! Teneked igazán meg kel bocsátanod, minden utógondolat és fentartás nélkül. Szived mélyéből kell megbocsátanod. Követned kell Urad, Mestered, Üdvözítőd szavait: *Szeressétek ellenségeiteket, áldjátok azokat, akik titeket átkoznak, jól tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnek és imádkozzatok azokért, akik titeket háborgatnak és kergetnek titeket. Hogy legyetek a ti mennyei Atyátoknak fiai* (Máté 5, 44. 45.). Vajjon elfelejtéd-e felebarátodnak tettét: az nem sokat hátrózik. Gondolataink felett nem ítélhetünk oly szabadon, hogy már egy egyszerű feledést is dicséernünk lehetne. Nem szabad azonban, hogy felebarátod vétke befolyásolja többé az iránta tanusított hangulatodat és magad viseletét. Igen, az elválasztó vétek, azonnal, amint meg van bocsátva, új kötelékké változzék át, amely felebarátunkkal újból összefűz. Szívből származó megbocsátás elválaszthatatlan és szétszakíthatatlan köteléket kovácsol. Állandó bocsánatot kell tanusítanod. Semmiféle határvonalat húznod nem szabad, sem eme föltételt felállítanod: Egy néhány-szor megbocsátok még, azután többé nem. Kedves atyámfia, vajjon nem buknál-e el, ha Isten az ő bünbocsátó kegyelmének határt szabna? Ha igazán, szívből, állandóan megbocsátasz, akkor is a te bünbocsánatod Isten bünbocsánatához viszonyítva csak egy csepp a tenger vizéhez képest. Ne feledd azonban, hogy egy harmatcsepp is visszatükrözheti a végtelen mennyei kékséget és a fölkelő nap dicsőségét. Ily tükörben élvezed valóban a te Istenednek szeretetét. Annyival inkább, mert isteni boldogság a vétket megbocsátani. A megbocsátás boldogság és pedig mennyei boldogság! Értesz-e engem, atyámfia? A te felebarátod szükséglí, hogy büneit bocsásd meg; teneked nagyobb szükséged vagyon, hogy megbocsásd neki büneit! Ha ezt nem tennéd, akkor eltorlaszolnád magad előtt az utat, amelyen haladva, élvezheted az egyedül boldogító isteni kegyelmet.

Vannak, akik azt tartják, hogy a munka imádság. Ha az ötödik kérésre gondolok, az jut eszembe, hogy az imád-



ság a munka. Mielőtt ugyanis eme kérést imádkozod, belsődöt alaposan át kell dolgoznod, csak úgy mondhatod aztán: Én megbocsátok, én megbocsátottam; Atyám, áhítom a te kegyelmedet. Segíts továbbra!

Nem akarnók-e, mint Isten szentjei és szerettei felölni magunkra a könnyörületet, a szivességet, alázatosságot, szelidséget és a türelmességet? Isten bűnbocsánata az első. A mi bocsánatunk annak eredménye, egyszersmind azonban az az ut, a melyen haladva az isteni kegyelem megújító erejét élvezzük. Az utolsó ítélet minden egyes emberi szív fölött nem attól függ, vajjon bűnbánat és hit által nyert-e bűnbocsánatot Isten előtt, hanem attól, vajjon a szent szeretet által áthatott edénynyé lett-e? Ha meggondoljuk ez átalakulás útjában álló akadályokat, az ötödik kérés kettős kéréssé lesz: Atyám, bocsásd meg bűneimet és segíts, hogy az ellenem vétőknek minden időben megbocsáthassak én is! Így add meg nekem a te életed és a te boldogságod tökéletesebb élvezetét. Igen! Ahol a bűnök bocsánatja jelen van és ahol a bűnöket meg tudják bocsátani, ott lelhető fel a valódi élet, a valódi boldogság.

Amen.

*Dr. Latrille nyomán*

HAJDU LAJOS.

## AZ ÉLET IGAZI MEGSZENTELÉSE.

— Nyolcz egyházi beszéd a Miatyánk alapján. —

### VII.

Máté 6, 13. *És ne vigy minket a kísértetbe,  
de szabadíts meg minket a  
gonosztól.*

A bűnök bocsánatára lelkünknek oly nagy szüksége van, mint semmi másra: ezt fejtegettük a legutóbbi alkalommal. Nélkülözhetetlen előfeltétele az a felsőbb élethez való kifejlődésnek. Csak ott, ahol az Isten kegyelmébe vetett hit él, ahol a jó lelkiismeret meg van, csak ott lehet Isten neve megszentelve és ott élhet a törekvés az Isten országának megvalósítása iránt; csak ott ébredhet fel a gyermeki öröm Isten akaratának teljesülésén. De van még más kérelmünk is a rossz elkerülése végett, amelynek hatalmában élünk. Nemcsak bűnbocsánatra van szükségünk. Nem csupán büntudattal kell a mi mennyei Atyánk elé járulnunk. Az Ur Jézus Krisztus szava: *Ne vétkezzél többé,* fölkelte minket bűneink álmából. Sőt el kell érünk azt is, hogy a bünt meggyőzzük és a rosztól megszabaduljunk. Tudjuk ugyanis, mily különféle támadást intéznek ellenünk a minket környező különböző veszélyek. Azért adjunk hálát a mi Urunknak, hogy a Miatyánk utolsó két kérésében alkalmat nyújtott a szükségben való segélykiáltásra, amelyben védelmet keresünk a rossz ellen annál, aki egyedül segíthet. Foglaljuk össze a hatodik és hetedik kérést egy kettős kérésbe, így lesz az

***kettős segélykiáltás a nagy szükségben.***

1. *Köröskörül kísértés környez: Atyánk segits,  
hogy megóvjuk magunkat!*

2. *A veszély nagy: Atyánk őrizz meg minket, hogy szabadokká legyünk!*

## 1.

Ez ige magyarázása igen sok nehézséget okoz. A kinyilatkoztatás és a keresztyén tapasztalat kellős-közepébe helyezkedünk bele, hogy kifejthessük a kettős kérdésnek hű, igaz tartalmát.

*Ne vigy minket a kísértetbe*, így szól a tanítványok ajkáról, az Ur Jézus utasítása szerint, a segélykiáltásnak első fele.

E kérés valóban különösen hangzik; hiszen mi nem kérhetjük az Atyát arra, hogy a kísértésbe, mint a rosra való felingerlésbe ne vigyen bennünket. Ha ilyet kérnénk, azt az ő neve megszenteltetésének tekintenők. Isten nem kísért a rosra. A bűnre való kísértésben nem lehet semmi része. A *megkísértés*, amelybe Isten bennünket belevon, *a jóra való kísértés*, azaz az általa adományozott örök élet megtartására nyújtott alkalmak megadása. E megkísértéseket bizonyára nem akarjuk eltávolítani magunktól vészkiáltásokkal. Ezekért csak köszönettel tartozunk. Igen, bármiy nagy önnön gyengeségünk tudata, mégsem imádkozhatnak így Jézus tanítványai: Atyánk, rendezd be ugy életünk futását, hogy a rosra való kísértéstől meg legyünk mentve! Eltekintve attól, vajjon ez lehetséges volna-e vagy sem, Isten nem akar minket megmenteni a rosznak kísértéseitől. A mi életünknek küzdelemteljesnek kell lennie. Éppen ez az élet megszentelése, mikor szivedben a bűnbocsánat békéjével a hit nemes harczát megharczolod a gonosz támadásai ellen. Vagy amint Pál apostol mondja: *Te pedig, óh Istennek embere, kövesd az igazságot, az isteni szolgálatot, a hitet, a szeretet, a békességes türeést, a szelidséget. A hit által való nemes harczot harczold meg, ragaszkodjál az örök élethez, melyre hivatnál is* (1. Tim. 6, 11. 12.). A tudatlannak ártatlansága, az érintetlennek a tisztasága, a meg nem támadottnak megvédelmezése semmi értékkel sem bír. A keresztyén jellemnek a fejlődése abban nyilvánul és azon alapszik, hogy nyílt homlokkal megyünk a támadás elé. És ha féltő,

reszkető szívvvel is, be kell vallanunk: a rosznak kísértését nem kerülhetjük ki.

Hogy az életben ne lennénk kísértésnek kitéve, annak lehetősége teljesen ki van zárva. Megkísértetés nélkül csak az élhet, aki teljesen átadta magát a bűnnek, úgy, hogy a kísértés ingere benne többé fel nem ébred. Ilyenre nehezednek teljes sulylyal Luther szavai: Az a legveszedelmesebb kísértés, ha nincs semmiféle kísértés. Keresztyén felfogás szerint három forrásból fakad a megkísértés: az ördögtől, a világtól és önszívből. Aki belső életet él, az ösmeri a rossznak kifürkészhetetlen és kiszámíthatatlan ügyességét, midőn az embernek legérzékenyebb oldalát támadja a legkedvezőbb időben. Oly ügyes kiszámítással él, hogy az öntudatos akarat nyilvánulásának benyomását kelti fel az emberben. Oly borzadalmasak igen gyakran a megkísértés eszközei, hogy nem is sejtí az ember, hogy az emberi bűn mögött az embertelen ördög kísértése lappang. De hagyjuk a világot és az ördögöt. A legveszedelmesebb szerepet játsza a megkísértetésnél a szív. Ellenség ostromol bennünket köröskörül és az ellenség mibennünk is lakik.

Eme szorult állapotot tisztán akarjuk látni. A római császárok idejében a legelőkelőbb római nők igen kedvelték a testileg és lelkileg beteg rabszolganőket. Seneca híres bölcsész nejének volt egy elmebeteg rabszolganője. Ez megvakult, de nem tudta, mimódon történt vele ez a szerencsétlenség s más helyre kívánczozott; úgy vélte, hogy nagyon sötét a lakóháza. Fájdalmasan mosolygunk a szégyény leányon, az ő kettős vakságán. Vajjon mi nem vagyunk-e sokkal veszélyesebben vakok, ha azt gondoljuk hogy körülöttünk mindenütt a bűn és a kísértés sötétsége uralkodik és ha gyakran felkiáltunk: Készíts az én életem számára más hajlékot és segítve lesz rajtam. Nézz bátran az ellenség szemébe! Te magad vagy, avagy remélhetőleg egész valódnak csak egy része, amaz ósáruló, aki százszor és százszor kiszolgáltat téged a bűnnek. Miért tudott győzni Jézus minden időben? A világ és az ördög megkísértették őt is. Eljött a világ fejedelme, de erőt nem vehetett rajta. Belsejének határvonalán át nem haladhatott a kísértő, mivel akaratát nem teljesítette. Ám te, vagy én?

A mi természetünkben a kísértés szivélyes szövetséges társra talál, aztán együttesen feltűntetik előttünk, mily szép, mily boldogító, mily előnyös és mily ártatlan a bűn. Befeketíti a jót, bearanyozza a roszt. Így csal meg bennünket a kísértő s a bűn hálójában vagyunk. Köröskörül kísértés lappang, bennünk pedig meg van a hajlandóság, mely csak az alkalomra vár, hogy lángra lobbanjon.

Nagy szükségünkben feljajdulunk Isten előtt: *Ne vigy minket a kísértetbe!* Mindenekelőtt önmagunk ellen kérünk segítséget: Atyám! habár gyermeked vagyok, habár az én Üdvözítőmnek, a Jézus Krisztusnak tanítványa vagyok, mégis töredékeny egyéniség vagyok. A világ fejedelmének nagy a hatalma rajtam. Ha te nem nyújtasz segítséget, akkor a megkísértés csábitássá változik át s új vétekbe sodor engem. Ettől ments meg Uram. Isten akarja és Isten megteheti azt. A kísértésnek határt szab és akként irányítja az embert, hogy az ő céljainak szolgáljon, ha engedi magát az ember irányítani. A diadalra vezető utat megmutatja. A rossz kísértéseket átváltoztatja a jóra való megkísértetessé. Hogy ezt tegye, azt kérjük a hatodik kérdésben segélykiáltásunkkal: *Ne vigy minket a kísértetbe.*

Ez kötelességet róv reánk. A kérés meghallgattatása szorosan összefügg a kötelesség teljesítésével. Mi magunkra vesszük a felelősséget, hogy Isten segítségével nem esünk el. Nem esünk el, ha a kísértést kerüljük a helyett, hogy keresnők. El a kíváncsisággal, könnyelműséggel, félre a gondatlansággal, elbizakodottsággal. A hatodik kérés imádkozójának a disze az éberség, a józanság. Ne játszunk a tisztátalan gondolatokkal, ne olvassunk lelket mérgező munkákat, kerüljük a mételyző veszélyes társaságot! Ellenkezőleg oltsuk el az első szikrát, hogy lángot ne vessen. Tapossuk el a tojást, hogy ki ne bujjék belőle a kigyó. Akkor Istened elé léphetsz: Atyám! lásd, nem öncsinálta kísértések azok, melyekkel bajlódnom kell. Oly kísértésekkel kell küzdenem, melyektől nem szabadulhatok. Atyám! én nem kísértelek, óvj meg engem, hogy megóvhassam magamat. Akkor megerősít téged a jó Isten az ő szavának, lelkének és áldásának segítségével és te vallani fogod

Jakab apostollal: *Nagy öröm gyanánt tartsátok, atyám-fiai, mikor külömb-külömb kísértetekbe estek* (Jak. 1, 2.).

## 2.

Ámde még többet is kérünk. Nemcsak legyőzni szeretnők a rosztat, hogy minket hatalmába ne kerítsen, hanem teljesen szabadulni akarnánk tőle, úgy, hogy egyáltalában ne uralkodjék rajtunk. Azért imádkozunk így a segélykiáltás második részében: *De szabadíts meg minket a gonosztól.*

E kérés mély gondolkozásra ösztönöz. Mint a negyediknél, úgy ennél is az érzéki ember így kiált fel: Ez lelkemből szól! S a keresztyén tant érzékileg fogja fel; a *gonosz* szót szenvedésnek veszi. Igen! az volna a legkedvesebb az érzéki embernek, ha minden bajtól mentve lenne. Jézus Krisztus azonban nem ily értelemben tanította tanítványait imádkozni. Habár a keresztyén felfogás nem természetellenes, amennyiben a szenvedést bizonyos tekintetben bajnak veszi és hirdeti az összes bajoktól való megszabadulást egykoron. De a keresztyén ösmer áldott szenvedéseket. Ösmeri a nagy, örökkévaló javakat, amelyeket azonban csak szenvedés árán lehet megszerezni. A keresztyénségben igaz az, hogy a szerencsétlenség önmagában nem sokat ér, van azonban három derék gyermeke: az erő, a türelem és a részvét.

Ha oly fájdalmasak volnának a szenvedések, hogy azok elviselése lehetetlenség lenne és mi ezen bajoktól való szabadulásért imádkoznánk, akkor is a legszentebb érdekeink ellen kellene imádkoznunk. Én azt vélem: mi egykor mindnyájan hálákat fogunk adni Istennek a mi szenvedéseinkért, különösen azokért a szenvedésekért, amelyek nem a mi vétkeinkből származnak, de talán nem egy vétkes szenvedésért is, habár annak mindig megmarad a mérges fulánkja.

Ez utolsó kérésben minden gonoszok gonoszáról van szó, minden bajnak a fulánkjáról. Ez a roszt! Lélekben és igazságban csak az imádkozhatja ezt a kérést igazán, aki a rosztat, mint szükségképpen valót megismerte. Ahol a bűn iránt való gyűlölet él, ahol a bűn mint pokol jelenik

meg, ott a szív mélyéből hangzik a vészkiáltás: Atyám! szabadíts meg engem a veszélytől, ettől az egytől! Ezt a veszedelmet látja Jézus tanítványa önmagában és kérlek titeket, engedjétek el annak ezer színben való feltüntetését. Azt látja ma ga körül, hogy nincs semmiféle öröm, bánat, amibe a rossz bele ne ártaná magát. Világfájdalom nélkül sóhajthat föl: Mindenütt és mindenben van romlás. És ezt a rossz okozza. Ez az, ami a földet siralomvölgygé változtatja át.

Ebből szeretnénk kiszabadulni. Vajha Isten a bajt, a rosszat bennünk megsemmisítené, a jót pedig erősítené, hogy a kívülről jövő rossznak kevés talaja legyen! Vajha a rossz ne érhetne utól bennünket! Ha pedig azután a mennyei Atyának az a tetszése, hogy kimérje a szenvedés mértékét mindenki számára, amennyi az ő fejlődéséhez szükséges; ha a földi szerencse mértékével megajándékoz bennünket, amennyit elviselhetünk: akkor úgy a szerencsében, mint a fájdalomban a rossz kevésbé fog megingatni s meg fogjuk élni, hogy a föld fejedelmének mindig kevesebb hatalma lesz rajtunk s a gonosz kevésbé s ritkábban kerít hálójába. Szabadok leszünk!

Csak lassanként hallgathatja meg Isten a mi kérésünket és szükséges a mi együttműködésünk is. Mert eme kérés meghallgatása csakis a belső ember növekedése által teljesülhet. A harmadik kérés meghallgatása és a hetedik kérés karöltve járnak. Isten akaratának teljesítése a belső szabadsághoz vezető út. Emez út nehéz. Kimondhatatlanul sok szükséges ahoz, hogy az ember valami bajtól teljesen megszabaduljon. Nem kevésbé sok kell ahoz, hogy valamely rosszról azt mondhassuk: többé ez nem ér engem. Nekünk azonban, Jézus tanítványainak, lehet munkálkodnunk anélkül, hogy kétségbeesnénk. A mi munkálkodásunk mögött áll a mindenható Isten. Isten velünk van s mi Istennel, a győzelmet el akarjuk élni. Isten azt akarja, hogy teljesen szabadokká legyünk a bajtól. Isten előtt gyermekének a vészkiáltása kedves, ő azt meghallgatja: *De szabadíts meg minket a gonosztól.*

Eme kérés akkor hallgattatik meg teljesen, midőn Isten országának a dicsősége beteljesedik, amikor meg-

szűnik minden szenvedés és minden rossz. Mig azonban ez bételjesedik, elégedjünk meg bűneink bocsánatjával, kérjük a mennyei Atyát, adjon erőt a kísértés felett való győzelemre s szabadítson meg a gonosztól! Istenünk és Atyánk! mindent el akarunk viselni és mindent megkísérteni, hogy a mi szenvedéseinkkel dicsekedjünk, ha csak megélhetjük azt, hogy a bűnnek nyavalyája valóban gyógyítható és gyógyítva lesz. Megbocsátás, győzelem, szabadság szenteljék meg a mi életünket!

Amen.

*Dr. Latrille nyomán*

**HAJDU LAJOS.**



## AZ ÉLET IGAZI MEGSZENTELÉSE.

— Nyolcz egyházi beszéd a Miatyánk alapján. —

### VIII.

Máté 6, 13. *Mert tiéd az ország és a hatalom és a dicsőség mindörökké. Amen.*

A kísértéseken való diadal és minden rosztól való szabadulás kettős kérésével végeztük a Miatyánkról fejtegetésünket a mult alkalommal. Meggyőződünk arról, hogy azok a fénysugarak, melyek a bevezetésben lelkünket megvilágították, az a gazdagság, bőség, mely a hatodik és hetedik kérdésben előttünk föltárul: hálára, dicsőítésre és magasztalásra indítanak minket. Az imádkozóban ez fölkelti az erőt, a bátorságot. Tudatára ébred a megbecsülhetetlen kincseknek, melyeket Jézus hozott nekünk s az imádkozón oly erőt vesz a hála és a magasztalás, hogy azok méltó kifejezésére nem talál elég helyet a kérések korlátai között. A dicsőítés külön, önálló helyet követel. Feltartóztathatatlanul tör magának utat az, amit a sziv érez. Az imádkozó gyülekezet ünnepélyes kifejezést keres ama szavak nélkül való ének számára, amelyet a Miatyánk kérései ébresztettek benne. És meg is találja azt a befejezésben, mely nélkül az Ur imáját teljesnek nem ösmerjük: *Mert tiéd az ország és a hatalom és a dicsőség mindörökké. Amen.* Mielőtt tehát befejeznénk a Miatyánkról szóló elmélkedésünket s bucsut vennénk az Ur imájától és mielőtt örömmel visszatérnénk ismét az imához, vizsgáljuk eme befejező szavak jelentőségét. Mennél jobban ösmerjük azok mély értelmét, annál kedvesebbek lesznek előttünk. Atyámfia, figyelmedbe ajánlom ezt a

*dicsőítést*

1. *mint hitvallást;*
2. *mint hódolati esküt.*

1.

A Miatyánk kéréseit azok imádkozzák, akik az evangéliom életfelfogását hiszik és vallják. Éppen azért nem világima, hanem a Jézus Krisztus tanítványainak imája. Az életről és a világról való felfogása igazi gyakorlati irányu. A dolgokat abból a szempontból vizsgálja, vajjon lényegesek-e és értékesek-e az emberre nézve vagy sem?

A benne uralkodó elv szerint nem a változó és a mulandó dolgok a valódi értékűek, hanem a maradandók, a növekedők. Minden elfogultság és kicsinylés nélkül megsemmisíti a földi dolgok dicsőségét eme józan állítással: A világ elmulik! Veleje és magva ennek ama bizonyosság, hogy vannak maradandó, nagy dolgok, amelyeket mi felfoghatunk. A Miatyánk összes kérései azon nyugosznak, hogy az Ur Jézus Krisztus az örökkévalóságot birta, bírja és általunk felfoghatóvá tette. Arra késztet Ő, hogy ama jelenségekben menedéket lássunk s az örökkévalóság nagy jelentőségét érezzük. Ezért teszünk hitvallást a Miatyánk végén eme szóban: *mindörökké*. Gondoljunk ennél a bevezető megszólításra: *Mi atyánk, ki vagy a mennyekben* és bizonyára érezzük, mily tapintatosan van megszerkesztve a dicsőítés: *menny és örökkévalóság*: az első és utolsó szó. Így leszen az ima valóságos, drága arany gyűrű, amelynek vége összefut az elejével. Ami alfánk és omegánk, Á-nk és Z-énk az örökkévalóság. Azért imádkozunk az Isten nevének megszenteltetéséért, az Isten országának teljesedéséért, az Isten akarata iránt való engedelmisségért, mint lényeges életjavakért. Azért foglaljuk össze a földi szükségleteket a kenyérkérésbe. Azért ellenségei az embernek a *vétek*, a *megkísértés* és a *gonosz*, melyek megakadályozzák az élet megszentelését és fejlődését. Ez a meggyőződés megsemmisíti az örökkévalóságról alkotott élet nélkül való ama képzetet, mintha az egy végtelen üres hely lenne, amely nagyon távol áll tőlünk. Isten, habár oly kimondhatatlan messzeségben van mitőlünk, mégis a

Jézus Krisztusban oly közel áll hozzánk, hogy mi őbenne, őáltala élünk, mozgunk és vagyunk. Nekünk, mint a Jézus Krisztus tanítványainak Isten nem a múlt, nem a jövőendő Istene. Isten örök, minden időben élő, működő jelenvalóság. Isten egy állandó *ma*; minden egyébnek rövid jövője vagyon, amely nem más, mint a hirtelen elmulás. Isten valóságos tavasz, csak hogy az ő virágait sem féreg, sem zivatar nem semmisítheti meg.

Ertsd meg ezt jól, kedves atyámfia! Eme meggyőződést úgy valljuk mint a mi *hitünket*. Számos meggyőződés vagyon, mely a vért hidegen, a szívet érintetlenül hagyja. A mi életről és örökkévalóságról alkotott felfogásunkkal egészen másképpen van. Ez fölmelegíti a belső embert olyannyira, hogy az meggyőződést meggyőződésre halmoz. Ez a hit. A hit az örökkévalóság meggyőződése, amely a szívet és az akaratot fölmelegíti odaadó bizalommá. Eme bizalom ösztönzi az embert imádkozásra. A Miatyánk imádkozása legyen hitednek bizonyítéka. Ezt akarja a befefejező dicsőítés. De vigyázz! az Ur imájának befefejező dicsőséges szavai *merttel* kezdődnek. Ezt mondjuk: *Mert tiéd az ország és a hatalom és a dicsőség mindörökké. Mert eme meggyőződést az én hitemnek ismerem: azért imádkozom úgy, amint arra az én Mesterem tanított meg engem.*

Az örökkévaló Isten élő Isten. Az élő Istennek van joga és azt fentartja. *Mert tiéd az ország.* Vagy ha a dolgot személyesítve akarjuk kifejezni: Atyám! te király vagy. E vallástétel az a *mert*, amelylyel Jézus nevében az egész világot mint látszatot, értéktelenítjük. Az utolsó szó nem az önzés és a kapzsiság tomboló, kavargó tengerét tünteti fel. Isten angyalai zugó széllé változnak át s a szelek felszártják a bűn hullámaikat. Az ő bárkája új földön köt ki, amelyet többé a bűn hullámai be nem szennyezhetnek. Eme jövőendő azonban csak akkor fog teljesedni, ha mindörökké áll az a valóság: Az Ur ma is Király!

*Tiéd a hatalom mindörökké*, azaz a folytonos jelenben. Az Istent kisértő Napoleon tehette ezt a nyilatkozatot: „Megfigyeltem, Isten mindig az erősebb zászlóalj pártján van.“ Ám az Isten a Jézus Krisztus tanítványainak kérését meg fogja hallgatni mindig s munkálkodni fog nevének megszentel-

lésén. Napoleon megélte, hogy nem ő csinálta a történelmet hanem Isten; megtanulta, hogy az ország jövődjét nem anyagi, hatalmi eszközök erősítik meg, sem pedig a földi halandók elméje. A földi országokat az örökkévalóság láthatatlan erői kormányozzák, akiknek készletük az örökkévaló király trónjánál van elhelyezve. Ez oknál fogva minden pénztári zárlatnál, amelyet a történelem az ő pénztári könyvébe feljegyez, ott van maradék, ahol a bevétel rovatába a jogosság és igazságosság, kötelességérzet és hűség, szeretet és önfeláldozás, tisztaság és félelem nyertek elkönyvelést. Nem Róma, hanem Pál, nem a római pápa együtt a római császárral, hanem Luther, nem a világ, hanem a Krisztus győz. Neki adatott teljes hatalom a mennyen és a földön. Napoleon, fordítva helyes a te elved! Mi, Krisztus tanítványai, észrevettük, hogy a legerősebb zászlóalj mindig Isten oldalán van. Csak néha tűnik fel úgy, mintha másképpen volna. Az Urnak, a mennyei seregek Urának van a legerősebb zászlóalja. Igen, mennyei Atyám, tied az ország, tied a hatalom: a kezdet, a fejlődés és a vég. Az emberi nem története a te országod győzelmének a története. Te elhárítod a valóságos akadályokat, elüzöd az ellenségeket. A roszakaratot megsemmisíted. A gonoszságtól megszállottakat — úgy reméljük, úgy látjuk, úgy hiszszük — teljesen meg fogod győzni, hogy velünk együtt térdet hajtsanak előtted s te léssz minden mindenkben. Igen, Atyánk, *tiéd az ország, tiéd a hatalom!*

S hova kell mennünk, ha *dicsőséget* akarunk találni? Csak egy, aki dicsőségteljes s az te vagy mennyei Atyám, az egyedüli, aki megtanítottál bennünket, hogy Jézusnál keressük a te dicsőségedet. Dicsősége a szent szeretetnek, felsége a szeretetteljes szentségnek, te mennyei szent Atyánk. Kegyelemmel, igazsággal, világossággal és tisztasággal teljes, igen, te dicsőségteljes vagy! Aki úgy ösmer téged, mint mi, Jézus Krisztus tanítványai, annak minden más oly kicsiny, oly homályos, oly sötét! Jézus Krisztus nekünk más mértéket, más nehezéket hozott, a melylyel az értéket, a méltóságot mérlegelnünk kell. Az örök te vagy, óh örökkévaló! Aki nem bír téged és nem ékesked-

hetik veled, az megméretett s könnyűnek találtatott. Az olyan ember dicsekedésének vége. Ám azért ne gyászoljunk, mintha tőkepenzt veszítettünk volna el, amelyet egykor magunkénak mondhattunk. Nem! Az a meggyőződés magában hordja a dicsőséget, amelyet te leheltél beléje: a mi örömteljes, boldogító, üdvözítő hitünket, hogy mindazt tebenned találtuk fel, ami dicsőségteljes. Azért imádkozunk, azért örülünk, azért élünk, azért halunk csupán: *mert tiéd az ország és a hatalom és a dicsőség* s ez a mi hitvallásunk!

## 2.

E hitvallásunkhoz tegyünk egy Ament. Ezt oly komolyan tekintjük, mint a hitelesített okiratot. Gondolj egy királyra, aki köré gyülekeznek népének küldöttei. Ünnepeles pillanatban *éljennel* üdvözlük őt, mint uralkodójokat. Ez oly kötelesség, amelyet királyuk iránt tanusítaniok kell. Ugyanezt gondoljuk mi az Amennel. Mi meghajoltunk ama meggyőződés előtt, hogy a Miatyánk minden egyes kérdése kötelezettséget ró reánk. Ha a befejezés az ő dicsőítésével erre ösztönöz, akkor a hitvallástétel a hitvallót, mint valami hódolati eskü, lebilincseli. Mi az Ament jogaiba akarjuk helyezni. Fájdalom, sokak előtt olylyá lett, mint egy elkoptatott s minden jel nélkül való pénzdarab. Sok ezer embernek az Amen nem jelent egyebet, mint azt, hogy: „No, most már vége!” Sokkal megfelelőbb volna, ha azt értenék alatta: „Csak most kezdődik igazán!” „Amen, Amen — mondja Luther — annyit jelent, mint igen, igen, ugy legyen!”

A kérések után mondjuk az Ament, mint bizalomteljes kifejezését annak a meggyőződésünknek, hogy meghallgatatunk; hitvallásunkkal kötjük össze s ez által lelkiismereti kötelességeket vállalunk, amelyekre az ily vallomás kötelez. Istenünk és Atyánk előtt, mint a mi Királyunk előtt, hódolunk esküvel és hűséggel: Igen, igen, ugy legyen! Te vagy az én Királyom! Ugy óhajtok neked engedelmeskedni, amint ahoz a harmadik kérésben erőt kértem. Atyám, én nem akarok csak magamban élni, én nem vagyok önmagamnak a királya. Nem szándékozom a mulandóságnak élni,

a világ nem az én királyném. Atyám, neked esküszöm hűséget! Vallom a nagy apostollal: *Mert közülünk senki nem él ömagának és senki nem hal ömagának. Mert ha élünk is, az Urnak élünk, ha meghalunk is, az Urnak halunk meg. Akár éljünk azért, akár meghaljunk, az Uréi vagyunk* (Róm. 14, 7. 8.). Igen, az Uréi vagyunk mindörökké! Ugy legyen.

Most gondolj arra, hány beteg-nyoszolyán, halotti ágyon, hány kinzó kamarán avagy máglyán dicsőítették Jézus tanítványai Amennel királyi Atyjokat. Az ő országa történetének szelleme lengjen körül tégedet! Amen eredetileg annyit jelent, mint erős, hű, igaz, állhatatos. Hódolati esküdet pecsételd meg eme szavakkal: Atyám, te vagy az én Királyom, én vagyok a te alattvalód! Erős akarok lenni, hasonlatos a sziklához, melyen szüntelenül megtörnek a hullámok.

Beismerem: *tiéd a hatalom!* Kötelezem magamat arra, hogy a te forrásodból meritek erőt, kitartást. Kedves keresztyén társam, az ima a merő edény. Egy bucsubeszédben olvastam: „Isten igéje nélkül az ima semmis, üres; ima nélkül Isten igéje hatalom nélkül való, nem hatol be a szivbe.“ Imádkozva átdolgozza a belső ember az örök igazságot és egybeolvasztja saját benső énjével. Az ima az élet igazi megszentelése. E vallástétellel: *Mert tiéd az ország és az Amennel kötelezzük magunkat a lélekben és igazságban való ima-életre.* Vajjon minket, kik Jézus Krisztus tanítványainak valljuk magunkat, megszegyenyithetne-e hűségünkben a pogány bölcs, aki így figyelmeztet: „Gondolj Istenre gyakrabban, mint ahányszor lélekzetet veszsz; Istennel való érintkezésedet ismételd naponként többször, mint ahányszor táplálkozol.“ Az imában való hűtelenség semmi által sem tehető jóvá.

Elismerjük: *Tiéd a dicsőség!* A mi Amenünk megpecsételi belső beleegyezésünket. Kötelességed Atyádat dicsőíteni. Jézus Krisztus figyelmeztet erre: *Ugy fényl-jék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat* (Máté 5, 16.). Egy gutaütött pogány férfit, Nero egyik rabszolgája mondá: „Mit tehetek én, szerencsétlen ember,

mást, mint hogy Istenemnek dicsőítő énekeket zengjek? Ez az én feladatom s annak eleget teszek, amennyire erőm engedi, ezt a helyemet sohasem hagyom el.“

Vajjon, e pogány vallástételére gondolva, nekünk, Jézus tanítványainak nem kell-e szégyenkeznünk? Tudjuk azonban, hogy az Isten dicsőítését tettel kell bebizonyítani. Törekednünk kell, hogy valamik lehessünk Isten dicséretére. De mik? Az Atyának a dicsősége az ő szent szeretetének örök fénye. Légy eme világosságnak a gyermeke és úgy fussad életed pályáját mint eme világosság gyermeke! Nem képezhetnénk-e oly szövetséget, amely hittel és hódolattal Isten dicsőítésén fáradozik?

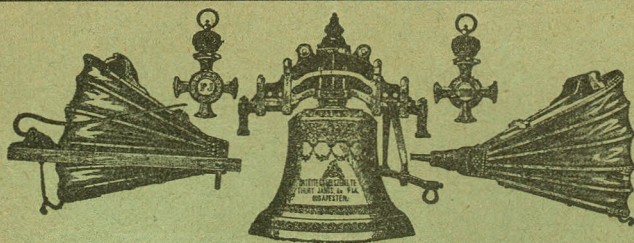
Egy tudós afrikai utazó valami keresztyén négernek ezt a bizonyítványt állította ki: „Élete jogot adott neki a buzgóságra.“ Nem ösmerek megszenteltebb életet, mintha elmondhatjuk egy emberről: A te életed jogot ad neked a Miatyánkra, a te életed meghallgatott Miatyánk leszen, a te Istenednek, a te Atyádnak dicsőségére!

Óh keresztyén, bármi sorsban  
Az Istentől csak azt kérjed,  
Mint ájtatos szép Miatyánk  
Olyan legyen a te élted  
És ha meghalsz, a jó Isten  
Maga mondja rá, hogy Amen!

Amen.

*Dr. Latrille nyomán*

HAJDU LAJOS.



Fu v ó g y á r,  
harang- és  
é r c z ö n t ö d e, s z a -  
b a d a l m a z o t t  
h a r a n g f e l s z e r e -  
l é s é s n a g y  
s z e r k o v á c s s á g .

Telefon 25—37.

Alapítottatt 1840.

Arjegyzék és  
költsegjegyzék  
kivánatra ingyen  
és bérmentve

OO POZDECH JÓZSEF UTÓDA OO

Budapest,

THURY FERENCZ

VI. Lehel-  
utca 8.

ALAPITTATOTT 1851-BEN.

## DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete  
Debreczen, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogástalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és bőrmunkákban.

*Ima-, Énekeskönyv* s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket tartós jó kötésben.

*Szent Bibliát* és *Emléklapokat* különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvet egyházak számára, ↓ Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószeiken vagy temetések-nél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy kemény papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

## Fejfájást azonnal megszüntet

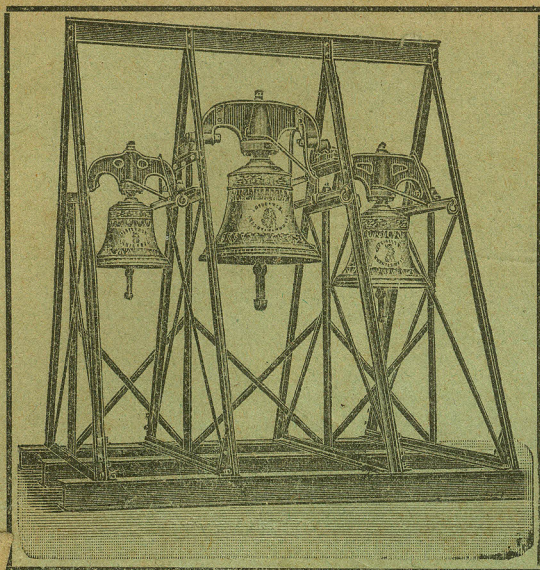
Dr BROOK **MIGRÉN-PORA.** (Mr. s. Pattens, angol tanár London.)

Felnőtteknek egy por étkezés előtt kevés vízzel lenyelve a *leghevesebb Migrént, fejfájást azonnal megszünteti.* Antipyrin, Salicylt, Phenacetint nem tartalmaz. A gyomrot nem rontja el, a szívre nem hat. — Teljesen ártalmatlan, megbízható készítmény. Ára egy üveg fiolának 3 korona.

Egyedül kapható és megrendelhető:

Bajnóczy Sándor „Vörös-kereszt”  
gyógyszertárában Nagybányán, Felsőbányai-utca.





finomabb harangérből, tiszta csengő hanggal öntetnek. Repedt harangok újraöntetnek; ezek, valamint az új harangok is, a már meglevőkhöz teljes összhangzatban öntetnek. Minden harang hangja előre határozottatik meg. Különösen figyelemztetjük szabadalmazott kovácsolt vasból készült szerkezetünkre nagy harangok részére, mely által ezek könnyen húzhatók s a falakat nem rázzák. Fakoronával bíró harangok ezen szerkezetre olcsó árért átalakíttatnak. Kovácsolt vasból készült tűzmentes harangállványokat, czélszerű szerkezetben s olcsó árak mellett legjobban ajánlunk. Költségvetésekkel s képes árjegyzékkel postafordultával szolgálunk.

Hazánk legrégebb

harangöntője.

Alapított 1816-ban.

Tíz évi jótállás.

Előnyös feltételek

engedtetnek.

**Seltenhoffer  
Frigyes Fiai**

cs. és m. kir. udv. szállítók

Sopronban.

Ajánlják legjobban berendezett harangöntődjüket a t. községek- és egyházaknak.

Harangok, bármely nagyságban és zengzetben, csak a leg-

Mint gyógy-  
viz gyomor-  
bajoknál  
csodahatásu,  
csukor-  
betegségek-  
nél speciális  
gyógyszer,  
borral ele-  
gyítve igen  
kellemes és  
egészeseg-  
üdítő ital.

CSAK

**SZTOJKAI  
ÁSVÁNYVIZET**

IGYUNK,

mely kitünő természetes  
gyógy- és ásványviz.

Orvosi tekintélyek által ajánlva,  
több kiállításon kitüntetve.

Friss töltésben kapható minden  
fűszer- és ásványvizkereskedés-  
ben. — Főraktár Nagybányán:  
Kossuth Lajos-utca 26. sz.

Kútkezelőség SZTOJKA. Magyarlápós  
mellett. Szolnok-Doboka vármegye.

A sztojkai  
ásványviz  
szerencsés  
vegyi össze-  
tétele követ-  
keztében,  
valamint  
szakszerű  
kezelése  
folytán ten-  
geren túl is  
szállítható.  
Erdély hava-  
sából ered-  
vén bakte-  
riummentes,  
járvány-  
betegségek-  
nél legbizto-  
sabb óvszer.